

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषद्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ - ୧)

108 Upanishad (Part – 1)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ୍ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩୫ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩୫ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩୫ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଷ୍ଠିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ଯୋଗଚୂଡ଼ାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜୀବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମେଧ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃଦୟାବଳୀ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାନ୍ତିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ

(Principal Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟୁପନିଷଦ

(Maitraayanyupanishat / Maitraayanyupanishada)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ନିଳାଦ୍ରି ବିହାରୀ ଶତପଥୀ

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ ନିଳାଦ୍ରି ବିହାରୀ ଶତପଥୀ

ଭଞ୍ଜନଗର, ଗଞ୍ଜାମ,

ଓଡ଼ିଶା

niladrihere@gmail.com

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ବଲାଙ୍ଗୀର, ଓଡ଼ିଶା

mehertaranisen1@gmail.com

ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷତ୍ / ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷଦ / ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥ ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷତ୍ ॥

ବୈରାଗ୍ୟୋଽଭ୍ୟାସଃ କ୍ଷୁଦ୍ରବ୍ରହ୍ମମାତ୍ରପ୍ରବୋଧତଃ ।
ୟମ୍ଭୂତଂ ମୁନୟୋଽୟାନ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱେପଦମହଂ ମହଃ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତି ମମାଜ୍ଞାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।
ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ଯ୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତୁ ନିରାକରଣଂ ମେସୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ଯ ଉପନିଷସୁ
ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତ ତେ ମୟି ସନ୍ତ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

ମୈତ୍ରାୟଣୀ କୌଷିତକୀ ବୃହଜ୍ଜାବାଲତାପନୀ ।
କାଲୀଗ୍ନିରୁଦ୍ରମୈତ୍ରେୟୀ ସୁବାଲକ୍ଷ୍ମିମନ୍ତ୍ରିକା ।
ଓଁ ବୃହଦ୍ରଥୋ ହ ବୈ ନାମ ରାଜା ରାଜେ୍ୟ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ପୁତ୍ରଂ ନିଧାପୟିତ୍ୱେଦମଶାଶ୍ୱତଂ ମନ୍ୟମାନଃ
ଶାରୀରଂ ବୈରାଗ୍ୟମୁପେତୋଽରଣ୍ୟଂ ନିର୍ଜଗାମ ସ ତତ୍ର ପରମଂ ତପ ଆସ୍ଥାୟାଦିତ୍ୟମୀକ୍ଷମାଣ
ଉର୍ଧ୍ୱବାହୁସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠତ୍ୟନ୍ତେ ସହସ୍ରସ୍ୟ ମୁନିରତ୍ରିକମାଜଗାମାଗ୍ନିରିବାଧୁମକସ୍ତେଜସା
ନିର୍ଦ୍ଦହନ୍ନିବାତୁବିଦ୍-ଭଗବାଞ୍ଜ୍ଞାକାୟନ୍ୟ ଉତ୍ତିଷ୍ଠୋତ୍ତିଷ୍ଠ ବରଂ ବୃଣୀଶ୍ୱେତି ରାଜାନମବ୍ରବୀସୁ ତସ୍ମୈ
ନମସ୍କୃତ୍ୟୋବାଚ ଭଗବନ୍ନାହମାତୁବିତ୍ତୁଂ ତତ୍ତ୍ୱବିଚ୍ଛେଦମୋ ବୟଂ ସ ତ୍ୱଂ ନୋ ବ୍ରୁହୀତ୍ୟେତଦ୍ୱତଂ
ପୁରସ୍ତାଦଶକ୍ୟଂ ମା ପୃଚ୍ଛ ପ୍ରଶ୍ନମୈଷ୍ଟାକାନ୍ୟାନ୍-କାମାନ୍-ବୃଣୀଶ୍ୱେତି ଶାକାୟନ୍ୟସ୍ୟ
ଚରଣାବଭିମୁଖ୍ୟମାନୋ ରାଜେମାଂ ଗାଥାଂ ଜଗାଦ ॥ ୧॥

ଭଗବନ୍ନସ୍ତିଚର୍ମସ୍ନାୟୁମଜ୍ଜାମାଂସଶୁକ୍ରଶୋଣିତଶ୍ଳେଷ୍ମାଶୁଦୃଷିତେ ବିଶୁଦ୍ଧବାତପିତ୍ତକଫସଞ୍ଜାତେ
ଦୁର୍ଗନ୍ଧେ ନିଃସାରେଃ ସ୍ଥୂଚ୍ଛରୀରେ କିଂ କାମୋପଭୋଗିଃ ॥ ୭॥

କାମକ୍ରୋଧଲୋଭଭୟବିଷାଦେର୍ଷ୍ୟଶ୍ଚବିୟୋଗାନିଷ୍ଠସଂପ୍ରୟୋଗସ୍ତୁ-
ପ୍ତିପାସାଜରାମୃତ୍ୟୁରୋଗଶୋକାଦ୍ୟୈରଭିହତେଃ ସ୍ଥୂଚ୍ଛରୀରେ କିଂ କାମୋପଭୋଗିଃ ॥ ୩॥

ସର୍ବଂ ତେଦଂ କ୍ଷୟିଷ୍ଠ ପଶ୍ୟାମୋ ଯଥେମେ
ଦଂଶମଶକାଦୟସ୍ତୃଣବନ୍ନଶ୍ୟତୟୋଦ୍-ଭୂତପ୍ରଧଂ ସିନଃ ॥ ୪॥

ଅଥ କିମେତୈର୍ବା ପରେନେଂ ମହାଧନୁର୍ଧରାଶୁକ୍ରବର୍ତ୍ତନଃ
କେଚିସ୍ତୁଦ୍ୟୁମ୍ନଭୂରିଦ୍ୟୁମ୍ନେନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନକୁବଲୟାଶ୍ଚୟୈବନାଶ୍ଚବଦ୍ଧିୟା
ଶ୍ଚାଶ୍ଚପତିଃ ଶଶବିନ୍ଦୁର୍ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରୋଽମ୍ବରୀଷୋ
ମନୁକ୍ରସ୍ତୟାତିର୍ୟୟାତିରନରଣ୍ୟାଃ କ୍ଷସେନୋଽପରୁଞ୍ଜିତରତପ୍ରଭୃତୟୋ
ରାଜାନୋ ମିପତୋ ବନ୍ଧୁବର୍ଗସ୍ୟ ମହତୀଂ ଶ୍ରିୟଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବାସ୍ଥାଲ୍ଲୋକାଦମୁଂ ଲୋକଂ ପ୍ରୟାତି ॥ ୫॥

ଅଥ କିମେତୈର୍ବା ପରେନେଂ ଗନ୍ଧର୍ବାସୁରଯକ୍ଷରାକ୍ଷସଭୂତଗଣପିଶାଚୋରଗଗ୍ରହାଦୀନାଂ
ନିରୋଧନଂ ପଶ୍ୟାମଃ ॥ ୬॥

ଅଥ କିମେତୈର୍ବାନ୍ୟାନାଂ ଶୋଷଣଂ ମହାର୍ଣ୍ଣବାନାଂ ଶିଖରିଣାଂ ପ୍ରପତନଂ ଧ୍ରୁବସ୍ୟ ପ୍ରଚଲନଂ ସ୍ଥାନଂ
ବା ତରୁଣାଂ ନିମଜ୍ଜନଂ ପୃଥିବ୍ୟାଃ ସ୍ଥାନାଦପସରଣଂ ସୁରାଣାଂ ସୋଽହମିତ୍ୟେତଦ୍ବିଧେଃ ସ୍ଥିନ୍ସଂସାରେ
କିଂ କାମୋପଭୋଗିର୍ଯୈରେବାଶ୍ଚିତସ୍ୟାସକୃଦିହାବର୍ତ୍ତନଂ ଦୃଶ୍ୟତ
ଇଦ୍ଭ୍ୟଞ୍ଜର୍ତ୍ତମର୍ତ୍ତସୀତ୍ୟନ୍ଧୋଦପାନସ୍ଥୋ ଭେକ ଇବାହମସ୍ଥିନ୍ସଂସାରେ
ଭଗବଂସ୍ତୁଂ ନୋ ଗତିସ୍ତୁଂ ନୋ ଗତିଃ ॥ ୭॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁପ୍ରଥମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

।। ଦ୍ଵିତୀୟଃ ପ୍ରପାଠକଃ ।।

ଅଥ ଭଗବାନ୍ ଶାକାୟନଃ ସୁପ୍ରୀତସ୍ତ୍ରବୀଦ୍ରାଜାନମ୍ ।

ମହାରାଜ ବୃହଦ୍ରଥେଷ୍ଠାକୁବଂଶଧ୍ଵଜ ଶୀଘ୍ରମାତୁଜଃ କୃତକୃତ୍ୟସ୍ତୁଂ ମରୁନ୍ମାମ୍ନେତି ବିଶ୍ଵତୋଽସୀତି ।
ଅୟଂ ବାବ ଖଲ୍ଲାତ୍ତା ତେ ଯଃ କତମୋ ଭଗବା ଇତି ତଂ ହୋବାଚେତି ।। ୧।।

ଅଥ ଯ ଏଷ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସାବିଷ୍ଟମ୍ନେନୋର୍ଧ୍ଵମୁକ୍ରାନ୍ତୋ ବ୍ୟୟମାନୋଽବ୍ୟୟମାନସ୍ତମଃ ପ୍ରଶୁଦତ୍ୟେଷ
ଆତ୍ମେତ୍ୟାହ ଭଗବାନ୍ନୈତ୍ରିଃ । ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଅଥ ଯ ଏଷ ସଂପ୍ରସାଦୋଽସ୍ମାଜ୍ଞିରୀରାତ୍ରମୁଦ୍ଵାୟ ପରଂ ଜ୍ୟୋତିରୁପସଂପଦ୍ୟ ସ୍ଵେନ
ରୂପେଣାଭିନିଷ୍ଠଦ୍ୟତ ଇତ୍ୟେଷ ଆତ୍ମେତି ହୋବାଚୈତଦମୃତମଭୟମେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତି ।। ୨।।

ଅଥ ଖଲ୍ଲିୟଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ସର୍ବୋପନିଷଦ୍ଵିଦ୍ୟା ବା ରାଜନ୍ନସ୍ଥାକଂ ଭଗବତା
ମୈତ୍ରିଶାଃଽଖ୍ୟାତାଃହଂ ତେ କଥୟିଷ୍ୟାମୀତି ।

ଅଥାପହତପାପ୍ତାନସ୍ତ୍ରଗ୍ନତେଜସା ଉର୍ଧ୍ଵରେତସୋ ବାଲ୍ଲଖିଲ୍ୟା ଇତି ଶ୍ରୁୟନ୍ତେ ।

ଅଥ କ୍ରତୁଂ ପ୍ରଜାପତିମବ୍ରୁବନ୍ ଭଗବନ୍ ଶକଟମିବାଚେତନମିଦଂ ଶରୀରଂ କସ୍ୟେଷ ଖଲ୍ଲୀଦୃଶୋ
ମହିମାଽତୀନ୍ଦ୍ରିୟଭୂତସ୍ୟ ଯେନୈତଦ୍ଵିଧମେତଚ୍ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ ପ୍ରଚୋଦୟିତା ବାଽସ୍ୟ
ୟଦ୍-ଭଗବନ୍ନେହି ତଦସ୍ଥାକଂ ବ୍ରୁହୀତି ତାନ୍-ହୋବାଚେତି ।। ୩।।

ୟୋ ହ ଖଲୁ ବାବୋପରିସ୍ଥଃ ଶ୍ରୁୟନ୍ତେ ଗୁଣେଷ୍ଠିବୋର୍ଧ୍ଵରେତସଃ ସ ବା ଏଷ ଶୁଦ୍ଧଃ

ପୂତଃ ଶୂନ୍ୟଃ ଶାନ୍ତୋଽପ୍ରାଣୋ ନୀରାତ୍ମାଽନନ୍ତୋଽକ୍ଷୟଃ ସ୍ଥିରଃ ଶାଶ୍ଵତୋଽଜଃ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଃ ।

ସ୍ଵେ ମହିମ୍ନି ତିଷ୍ଠତ୍ୟଜେନେଦଂ ଶରୀରଂ ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ

ପ୍ରଚୋଦୟିତା ବୈଷୋଽପ୍ୟସ୍ୟେତି ।

ତେ ହୋରୁର୍ଭଗବନ୍-କଥମନେନେଦୃଶେନାନିଷ୍ଠେନୈତଦ୍ଵିଧମିଦଂ

ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ ପ୍ରଚୋଦୟିତା ବୈଷୋଽସ୍ୟ କଥମିତି ତାନ୍-ହୋବାଚ ।। ୪।।

ସ ବା ଏଷ ସୁକ୍ଷ୍ମୋଽଗ୍ରାହ୍ୟୋଽଦୃଶ୍ୟଃ ପୁରୁଷସଂଜ୍ଞଃ ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବମିହୈବାବର୍ତ୍ତତେଂଶେନେତି
ସୁପ୍ରସ୍ୟୋବାବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବଂ ବିବୋଧ ଏବମିତି ।

ଅଥ ଯେ ହ ଖଲୁ ବାବୈତସ୍ୟ ସୋଂଶୋଂୟଂ ଯୁକ୍ତେତାମାତ୍ରଃ ପ୍ରତିପୁରୁଷଃ କ୍ଷେତ୍ରଜଃ
ସଂକଳ୍ପାଧ୍ୟାବସାୟାଭିମାନଲିଙ୍ଗଃ ପ୍ରଜାପତିର୍ବିଶ୍ୱାଖ୍ୟଶ୍ଚେତନେନେଦଂ ଶରୀରଂ
ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ ପ୍ରଚୋଦୟିତା ବୈଷୋଽପ୍ୟସ୍ୟେତି ।
ତେ ହୋତୁର୍ଭଗବନ୍ୟଦ୍ୟନେନେଦୃଶୋନାନିଷ୍ଠେନୈତଦ୍ଧିଧମିଦଂ ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ
ପ୍ରଚୋଦୟିତା ବୈଷୋଽସ୍ୟ କଥମିତି ତାନ୍-ହୋବାଚେତି ॥ ୫॥

ପ୍ରଜାପତିର୍ବା ଏକୋଽଗ୍ରେତିଷ୍ଠସ୍ତ ନାରମତୈକଃ ସୋତ୍ଥାନମଭିଧ୍ୟାତ୍ବା ବହୁଃ ପ୍ରଜା ଅସୃଜତ ତା
ଅଶ୍ଳେବାପ୍ରବୁଦ୍ଧା ଅପ୍ରାଣାଃ ସ୍ଥାଶୁରିବ ତିଷ୍ଠମାନା ଅପଶ୍ୟତ୍ ସ ନାରମତ
ସୋଂମନ୍ୟତୈତାସାଂ ପ୍ରତିବୋଧନାୟାଭ୍ୟନ୍ତରଂ ବିବିଶାମି ।

ସ ବାୟୁରିବାତ୍ଥାନଂ କୃତ୍ୱାଽଭ୍ୟନ୍ତରଂ ପ୍ରାବିଶତ୍ ।

ସ ଏକୋ ନାଶକସ୍ତ ପଞ୍ଚିଧାତ୍ଥାନଂ ବିଭଜ୍ୟୋଜ୍ୟତେ ଯଃ ପ୍ରାଣୋଽପାନଃ ସମାନ
ଭଦାନୋ ବ୍ୟାନ ଇତି ।

ଅଥାୟଂ ଯ ଉର୍ଧ୍ୱମୁକ୍ତ୍ରାମତ୍ୟେଷ ବାବ ସ ପ୍ରାଣୋଽଥ ଯୋଽୟମବାତ୍ ସଂକ୍ରାମତ୍ୟେଷ ବାବ
ସୋଽପାନୋଽଥ ଯେନ ବୈତାଂନୁଗୃହୀତେତ୍ୟେଷ ବାବ ସ ବ୍ୟାନୋଽଥ ଯୋଽୟଂ
ସ୍ଥବିଷ୍ଠୋ ଧାତୁରନ୍ନସ୍ୟାପାନେ ପାପୟତ୍ୟଶିଷ୍ଠୋ ବାଂଜୋଽଜୋ ସମାନୟତ୍ୟେଷ ବାବ ସ
ସମାନସଂଜ୍ଞା ଉତ୍ତରଂ ବ୍ୟାନସ୍ୟ ରୂପଂ ଚୈତେଷାମନ୍ତରା ପ୍ରସୂତିରେବୋଦାନସ୍ୟାଥ ଯୋଽୟଂ
ପୀତାଶିତମୁଦ୍ଧିରତି ନିଗିରତୀତି ବୈଷ ବାବ ସ ଭଦାନଃ ।

ଅଥୋପାଂଶୁରନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମମଭିଭବତ୍ୟନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ ଉପାଂଶୁ ଚେତୟୋରନ୍ତରା ଦେବୌଷ୍ଟ୍ୟଂ

ପ୍ରାସୁବଦ୍ୟଦୌଷ୍ଟ୍ୟଂ ସ ପୁରୁଷୋଽଥ ଯଃ ପୁରୁଷଃ ସୋଽଗ୍ନିର୍ବୈଶ୍ୱାନରଃ ।

ଅନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମୟମଗ୍ନିର୍ବୈଶ୍ୱାନରୋ ଯୋଽୟମନ୍ତଃପୁରୁଷେ ଯେନେଦମନ୍ନଂ ପତ୍ୟତେ ଯଦିଦମଦ୍ୟତେ
ତସ୍ୟୈଷ ଘୋଷୋ ଭବତି ଯମେତକ୍ଷ୍ଣ୍ୱାବପିଧାୟ ଶୃଣୋତି ସ ଯଦୋକ୍ତମିଷ୍ୟନ୍ଭବତି ନୈନଂ
ଘୋଷଂ ଶୃଣୋତି ସ ବା ଏଷ ପଞ୍ଚିଧାଂଶୁତ୍ଥାନଂ ବିଭଜ୍ୟ ନିହିତୋ ଗୁହାୟାମ୍ ।

ମନୋମୟଃ ପ୍ରାଣଶରୀରୋ ଭାରୂପଃ ସତ୍ୟସଂକଳ୍ପ ଆକାଶାତ୍ରେତି ।

ସ ବା ଏଷୋଃସ୍ଥୂଦନ୍ତରାଦକୃତାର୍ଥୋଽମନ୍ୟତାର୍ଥାନଶ୍ଚାନିତି ।
ଅତଃ ଖାନୀମାନି ଭିକ୍ଷୋଦିତଃ ପଞ୍ଚଭୀ ରଶ୍ମିଭିର୍ବିଷୟାନଭୀତି ବୁଦ୍ଧାନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଯାନୀମାନେତାନ୍ୟସ୍ୟ
ରଶ୍ମୟଃ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟସ୍ୟ ହୟା ରଥଃ ଶରୀରଂ ମନୋ ନିୟନ୍ତ୍ରା ପ୍ରକୃତିମୟୋଽସ୍ୟ ପ୍ରତୋଦୋଽନେନ
ଖଲ୍ଲୀରିତଃ ପରିଭ୍ରମତୀଦଂ ଶରୀରଂ ଚକ୍ରମିବ ମୃପୁରେନେଦଂ ଶରୀରଂ ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ
ପ୍ରତୋଦୟିତା ବୈଷୋ.ପ୍ୟସ୍ୟେତି ॥ ୭॥

ସ ବା ଏଷ ଆତ୍ମେହୋଶନ୍ତି କବୟଃ ସିତାସିତୈଃ କର୍ମଫଲୈରନଭିଭୂତ ଇବ ପ୍ରତିଶରୀରେଷୁ
ଚରତି ଅବ୍ୟକ୍ତତ୍ବାନ୍ତ୍ରୌଷ୍ଣ୍ୟଦଦୃଶ୍ୟତ୍ବାଦଗ୍ରାହ୍ୟତ୍ବାନ୍ନିର୍ମମତ୍ବାଜାନବସ୍ତୋଽସତି କର୍ତ୍ତାଽକର୍ତ୍ତେବାବସ୍ଥଃ
ସ ବା ଏଷ ଶୁଦ୍ଧଃ ସ୍ଥିରୋଽଚଳଶ୍ଚାଲେପ୍ୟୋଽବ୍ୟଗ୍ରୋ ନିଃସ୍ୱହଃ ପ୍ରେକ୍ଷକବଦବସ୍ଥିତଃ ସ୍ୱସ୍ଥଶ୍ଚ ।
ରତତୁଷ୍ଟଶମୟେନ ପଚେନାତ୍ମାନମନ୍ତ୍ରଧାୟାବସ୍ଥିତା ଇତ୍ୟବସ୍ଥିତା ଇତି ॥ ୭॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ତୃତୀୟଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

ତେ ହୋରୁର୍ଭଗବନ୍ୟଦେବମସ୍ୟାଽଽତ୍ମନୋ ମହିମାନଂ ସୂଚୟସୀତ୍ୟନ୍ୟୋ ବା ପରଃ ।
କୋଽୟମାତ୍ମାଖ୍ୟୋ ଯୋଽୟଂ ସିତାସିତୈଃ କର୍ମଫଲୈରଭିଭୂୟମାନଃ
ସଦସଦେ୍ୟାନିମାପଦ୍ୟତା ଇତ୍ୟବାଞ୍ଜେୟାର୍ଥା ବା ଗତିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୈରଭିଭୂୟମାନଃ ପରିଭ୍ରମତି ॥ ୧॥

ଅସ୍ତି ଖଲ୍ଲୁନ୍ୟୋଽପରୋ ଭୂତାତ୍ମାଖ୍ୟୋ ଯୋଽୟଂ ସିତାସିତୈଃ
କର୍ମଫଲୈରଭିଭୂୟମାନଃ ସଦସଦେ୍ୟାନିମାପଦ୍ୟତା ଇତ୍ୟବାଞ୍ଜେୟାର୍ଥା ବା
ଗତିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୈରଭିଭୂୟମାନଃ ପରିଭ୍ରମତୀତ୍ୟସ୍ୟୋପବ୍ୟାଖ୍ୟାନମ୍ ।
ପଞ୍ଚିତନ୍ନାତ୍ରା ଭୂତଶବ୍ଦେନୋତ୍ୟକ୍ତେଽଥ ପଞ୍ଚିମହାଭୂତାନି ଭୂତଶବ୍ଦେନୋତ୍ୟକ୍ତେ ।
ଅଥ ତେଷାଂ ଯୁସ୍ତମୁଦୟଂ ତଚ୍ଛରୀରମିତ୍ୟୁକ୍ତମଥ ଯୋ ହ ଖଲ୍ଲୁ ବାବ ଶରୀର ଇତ୍ୟୁକ୍ତଂ ସ
ଭୂତାତ୍ମେତ୍ୟୁକ୍ତମ୍ ।

ଅଥାମୃତୋଽସ୍ୟାତ୍ମା ବିନ୍ଧୁରିବ ପୁଷ୍କରା ଇତି ସ ବା ଏଷୋଽଭିଭୂତଃ ପ୍ରାକୃତୈର୍ଗୁଣୈରିତି ।
 ଅଥୋଽଭିଭୂତତ୍ବାସ୍ତ୍ରଂମୁଦତ୍ତଂ ପ୍ରୟାତଃ ସଂମୁଦତ୍ବାତ୍ ।
 ଆତ୍ମସ୍ତ୍ରଂ ପ୍ରଭୁଂ ଭଗବନ୍ତଂ କାରୟିତାରଂ ନାପଶ୍ୟନ୍ତୁଶୌର୍ଦ୍ଧୈରୁଦ୍ୟମାନଃ
 କଲୁଷୀକୃତଶ୍ଚାସ୍ଥିରଶ୍ଚକ୍ଷିଲୋ ଲୁପ୍ୟମାନଃ ସସ୍ତୁହୋ ବ୍ୟଗ୍ରଶ୍ଚାଭିମାନିତ୍ତଂ ପ୍ରୟାତା ଇତ୍ୟହଂ ସୋ
 ମମେଦମିତ୍ୟେବଂ ମନ୍ୟମାନୋ ନିବଧ୍ନାତ୍ୟାତ୍ମନାତ୍ମାନମ୍ ।
 ଜାଲେନେବ ଖଚରଃ କୃତସ୍ୟାନୁ ଫଲୈରଭିଭୂୟମାନଃ ସଦସଦ୍ୟୋନିମାପଦ୍ୟତା ଇତ୍ୟବାଞ୍ଚିୟୋର୍ଧ୍ୱା
 ବା ଗତିର୍ଦ୍ଦୈଭିଭୂୟମାନଃ ପରିଭ୍ରମତି କତମ ଏଷ ଇତି ତାନ୍-ହୋବାଚେତି ॥ ୨॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ଯଃ କର୍ତା ସୋଽୟଂ ବୈ ଭୂତାତ୍ମା କରଣୈଃ କାରୟିତାଃକ୍ଷପୁରୁଷଃ ।
 ଅଥ ଯଥାଂଶ୍ଟିନାଂୟସ୍ତିଶ୍ଚୋଽନ୍ୟୋ ବାଽଭିଭୂତଃ କର୍ତ୍ତୃଭିର୍ହନ୍ୟମାନୋ ନାନାତ୍ମମୁପୈତ୍ୟେବଂ ବାବ
 ଖଲୁସୌ ଭୂତାତ୍ମାଃକ୍ଷପୁରୁଷେଶାଭିଭୂତୋ ଗୁଣୈର୍ହନ୍ୟମାନୋ ନାନାତ୍ମମୁପୈତି ।
 ଚତୁର୍ଜାଲଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶବିଧଂ ଚତୁରଶୀତିଧା ପରିଣତଂ ଭୂତଗଣମେତଦ୍ୱୈ ନାନାତ୍ମସ୍ୟ ରୂପମ୍ ।
 ତାନି ହ ବା ଏତାନି ଗୁଣାନି ପୁରୁଷେଶେରିତାନି ଚକ୍ରମିବ ମୃପୂରେନେତି ।
 ଅଥ ଯଥାଂୟସ୍ତିଶ୍ଚେ ହନ୍ୟମାନେ ନାଗ୍ନିରଭିଭୂୟତ୍ୟେବଂ ନାଭିଭୂୟତ୍ୟସୌ
 ପୁରୁଷୋଽଭିଭୂୟତ୍ୟୟଂ ଭୂତାତ୍ମୋପସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟତ୍ୱାଦିତି ॥ ୩॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ଶରୀରମିଦଂ ମୈଥୁନାଦେବୋଦ୍-ଭୂତଂ ସଂବୃଦ୍ଧୟୁପେତଂ ନିରୟେଥ ମୁଦ୍ରଦ୍ୱାରେଣ
 ନିଷ୍କାକ୍ରମସ୍ଥିତିଶ୍ଚିତଂ ମାଂସେନାନୁଲିପ୍ତଂ ଚର୍ମଶାଽବନଢ଼ଂ
 ବିଶୁଦ୍ଧପିତ୍ତକଫମଜ୍ଜାମେଦୋବସାଭିରନ୍ଧୈଶ୍ଚାଂମୟୈର୍ବହୁଭିଃ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଂ କୋଶ ଇବ ବସୁନା ॥ ୪॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ସଂମୋହୋ ଭୟଂ ବିଷାଦୋ ନିଦ୍ରା ତନ୍ମ୍ରୀ ପ୍ରମାଦୋ ଜରା ଶୋକଃ କ୍ଷୁପ୍ତିପାସା
 କାର୍ପଣ୍ୟଂ କ୍ରୋଧୋ ନାସ୍ତିକ୍ୟମଜ୍ଞାନଂ ମାତ୍ସର୍ଯ୍ୟଂ ନୈଷ୍କାରୁଣ୍ୟଂ ମୁଦତ୍ତଂ ବିବ୍ରୀତତ୍ତଂ
 ନିରାକୃତିତ୍ତ୍ୱମୁଦ୍ଧତତ୍ତ୍ୱମସମତ୍ତ୍ୱମିତି ତାମସାନି ।
 ଅନ୍ତସ୍ତୁଷ୍ଟା ସ୍ନେହୋ ରାଗୋ ଲୋଭୋ ହିଂସା ରତିର୍ଦୃଷ୍ଟିର୍ବ୍ୟାବୃତତ୍ତ୍ୱମୀର୍ଷ୍ୟାଽକାମମସ୍ଥିରତ୍ତ୍ୱଂ
 ଚଲତ୍ତ୍ୱଂ ବ୍ୟଗ୍ରତ୍ତ୍ୱଂ ଜିଗୀଷାଽର୍ଥୋପାର୍ଜନଂ ମିତ୍ରାନୁଗ୍ରହଣଂ ପରିଗ୍ରହାବଲମ୍ବୋଽନିଷ୍ଠେଷ୍ଟିନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥେଷୁ

ଦ୍ଵିଷ୍ଟିରିଷ୍ଟେଶ୍ଵଭିଷ୍ଟକଃ ଶୁକ୍ଳସ୍ଵରୋଽନୁତମସ୍ଥିତି ରାଜସ୍ରାନ୍ୟେତୈଃ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ
ଏତୈରଭିଭୂତା ଇତ୍ୟୟଂ ଭୂତାତ୍ମା ତସ୍ମାନ୍ନାନାରୂପାଣ୍ୟାପ୍ନୋତୀତ୍ୟାପ୍ନୋତୀତି ।। ୫।।

।। ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁ ତୃତୀୟଃ ପ୍ରପାଠକଃ ।।

।। ଚତୁର୍ଥଃ ପ୍ରପାଠକଃ ।।

ତେ ହ ଖଲୁ ବାବୋର୍ଯୁରେତସ୍ରୋଽତିବିସ୍ମିତା ଅଭିସମେତ୍ୟାତୁର୍ଭଗବନ୍ନମସ୍ତ୍ରେଽସ୍ତୁନୁଶାପି
ତ୍ୱମସ୍ମାକଂ ଗତିରନ୍ୟା ନ ବିଦ୍ୟତା ଇତି ।
ଅସ୍ୟ କୋ ବିଧିର୍ଭୂତାତ୍ମନୋ ଯେନେଦଂ ହିତ୍ୱାତ୍ମନ୍ୟେବ ସାୟୁଜ୍ୟମୁପୈତି ତାନ୍-ହୋବାଚେତି ।। ୧।।

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ମହାନଦୀସ୍ପର୍ମୟ ଇବାନିବର୍ତ୍ତକମସ୍ୟ ଯତ୍-ପୁରାକୃତଂ ସମୁଦ୍ରବେଲେବ
ଦୁର୍ନିବାର୍ଯ୍ୟମସ୍ୟ ମୃତ୍ୟୋରାଗମନଂ ସଦସତ୍ଫଳମୟୈଃ ପାଶୈଃ ପଞ୍ଜୁରିବ ବଢ଼ଂ
ବନ୍ଧନସ୍ଥସ୍ୟେବାସ୍ତାତନ୍ୟାଂ ଯମବିଷୟସ୍ଥସ୍ୟେବ ବହୁଭୟାବସ୍ଥଂ ମଦିରୋନ୍ମତ୍ତ ଇବ
ମୋହମଦିରୋନ୍ମତ୍ତଂ ପାପୁନା ଗୃହୀତ ଇବ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣଂ ମହୋରଗଦଷ୍ଟ ଇବ ବିଷୟଦଷ୍ଟଂ
ମହାନ୍ଧକାରମିବ ରାଗାନ୍ଧମ୍ ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲମିବ ମାୟାମୟଂ ସ୍ଵପ୍ନ ଇବ ମିଥ୍ୟାଦର୍ଶନଂ କଦଲୀଗର୍ଭ
ଇବାସାରଂ ନଟ ଇବ କ୍ଷଣବେଷ୍ଟଂ ଚିତ୍ରଭିତ୍ତିରିବ ମିଥ୍ୟାମନୋରମମିତ୍ୟଧୋକ୍ତମ୍ ।
ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶାଦୟୋ ହ୍ୟର୍ଥା ମର୍ତ୍ତ୍ୟେଽନର୍ଥା ଇବାଽଽସ୍ଥିତାଃ ।
ୟେଷାଂ ସକ୍ତସ୍ତୁ ଭୂତାତ୍ମା ନ ସ୍ଵରେପୂରମଂ ପଦମ୍ ।। ୨।।

ଅୟଂ ବାବ ଖଲୁସ୍ୟ ପ୍ରତିବିଧିର୍ଭୂତାତ୍ମନୋ ଯଦ୍ଵେଦବିଦ୍ୟାପିଗମଃ ।
ସ୍ଵଧର୍ମସ୍ୟାନୁଚରଣଂ ସ୍ଵାଶ୍ରମେଷ୍ଠେବାନୁକ୍ରମଣଂ ସ୍ଵଧର୍ମସ୍ୟ ବା ଏତକ୍ରତଂ
ସ୍ତମ୍ଭଶାଖେବପରାଣ୍ୟନେନୋର୍ଯୁଭାଗ୍ଭବତ୍ୟନ୍ୟଥାଽବାତିତ୍ୟେଷ
ସ୍ଵଧର୍ମୋଽଭିହିତୋ ଯୋ ବେଦେଷୁ ନ ସ୍ଵଧର୍ମାତିକ୍ରମେଶାଶ୍ରମୀ ଭବତି ।

ଆଶ୍ରମେଷ୍ଠେବାନବସ୍ଥସ୍ତପସ୍ତୀ ବେତୁ୍ୟତ୍ୟତ ଇତ୍ୟେତଦୟୁକ୍ତଂ
ନାତପସ୍ତସ୍ୟାଃଃତୁଜ୍ଞାନେଃପିଗମଃ କର୍ମସିଦ୍ଧିର୍ବେତି ।
ଏବଂ ହ୍ୟାହ ତପସା ପ୍ରାପ୍ୟତେ ସତ୍ତ୍ଵଂ ସତ୍ତ୍ଵାହଂପ୍ରାପ୍ୟତେ ମନଃ ।
ମନସଃ ପ୍ରାପ୍ୟତେ ହ୍ୟାତ୍ମା ଯମାତ୍ମା ନ ନିବର୍ତତ ଇତି ॥ ୩॥

ଅସ୍ତି ବ୍ରହ୍ମୋତି ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାବିଦବ୍ରବୀଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଦ୍ଵାରମିଦମିତ୍ୟେବୈତଦାହ
ୟସ୍ତପସ୍ୟାଃପହତପାପ୍ନା ଓ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ମହିମେତ୍ୟେବୈତଦାହ ଯଃ ସୁୟୁକ୍ତୋଽଜସ୍ରଂ
ଚିତ୍ତୟତି ତସ୍ମାଦ୍ବିଦ୍ୟାୟା ତପସା ଚିତ୍ତୟା ଚୋପଲଭ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମ ।
ସ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପର ଏତା ଭବତ୍ୟପିଦୈବତ୍ଵଂ ଦେବେଭ୍ୟଶ୍ଚେତ୍ୟକ୍ଷସ୍ୟମପରିମିତମନାମୟଂ
ସୁଖମଶ୍ଵତେ ଯ ଏବଂ ବିଦ୍ଵାନନେନ ତ୍ରିକେଶ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ୍ତେ ।
ଅଥ ଯୈଃ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣୋଽଭିଭୂତୋଽୟଂ ରଥିତଶ୍ଚ ତୈର୍ବୈବ ମୁକ୍ତସ୍ତ୍ବାତ୍ମନ୍ନେବ ସାୟୁଜ୍ୟମୁପୈତି ॥ ୪॥

ତେ ହୋରୁର୍ଭଗବନ୍ନଭିବାଦ୍ୟସିତ୍ୟଭିବାଦ୍ୟସୀତି ।
ନିହିତମସ୍ମାଭିରେତଦ୍ୟଥାବଦୁକ୍ତଂ ମନସିତ୍ୟଥୋତ୍ତରଂ ପ୍ରଶ୍ନମନୁବ୍ରୁହୀତି ।
ଅଗ୍ନିର୍ବାୟୁରାଦିତ୍ୟଃ କାଲୋ ଯଃ ପ୍ରାଣୋଽନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମା ରୁଦ୍ରୋ
ବିଷ୍ଣୁରିତ୍ୟେକେଽନ୍ୟମଭିଧ୍ୟାୟନ୍ତ୍ୟେକେଽନ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟଃ କତମୋ ଯଃ
ସୋଽସ୍ଥାକଂ ବ୍ରୁହୀତି ତାନ୍-ହୋବାଚେତି ॥ ୫॥

ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବାବୈତା ଅଗ୍ର୍ୟାସ୍ତନବଃ ପରସ୍ୟାମୃତସ୍ୟାଶରୀରରସ୍ୟା ତସ୍ୟୈବ
ଲୋକେ ପ୍ରତିମୋଦତୀହ ଯୋ ଯସ୍ୟାନୁଷକ୍ତ ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ବ୍ରହ୍ମ ଖଲ୍ଲିଦଂ ବାବ ସର୍ବମ୍ ।
ୟା ବାସ୍ୟା ଅଗ୍ର୍ୟାସ୍ତନବସ୍ତା ଅଭିଧ୍ୟାୟେଦର୍ଚ୍ଚୟେନ୍ନିହୁୟାଜାତସ୍ତାଭିଃ ସହୈବେ।
ପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଲୋକେଷୁ ଚରତ୍ୟଥ କୃସ୍ନକ୍ଷୟ ଏକତ୍ଵମେତି ପୁରୁଷସ୍ୟ ପୁରୁଷସ୍ୟ ॥ ୬॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁଚତୁର୍ଥଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ଅଥ ଯଥେୟଂ କୌସ୍ଥାୟନୀ ସ୍ମୃତିଃ ॥

ତ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମା ତ୍ୱଂ ଚ ବୈ ବିଷ୍ଣୁସ୍ତ୍ୱଂ ରୁଦ୍ରସ୍ତ୍ୱଂ ପ୍ରଜାପତିଃ ।

ତ୍ୱମଗ୍ନିର୍ବରୁଣୋ ବାୟୁସ୍ତ୍ୱମିନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ୱଂ ନିଶାକରଃ ॥

ତ୍ୱମନ୍ନସ୍ତ୍ୱଂ ଯମସ୍ତ୍ୱଂ ପୃଥିବୀ ତ୍ୱଂ ବିଶ୍ୱଂ ଖମଥାରୁ୍ୟତଃ ।

ସ୍ୱାର୍ଥେ ସ୍ୱାଭାବିକେଽର୍ଥେ ଚ ବହୁଧା ସଂସ୍ଥିତିସ୍ତ୍ୱୟି ॥

ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ବିଶ୍ୱକର୍ମକୃତ୍ ।

ବିଶ୍ୱଭୁଗ୍ବିଶ୍ୱମାୟୁସ୍ତ୍ୱଂ ବିଶ୍ୱକ୍ରୀଡାରତିପ୍ରଭୁଃ ॥

ନମଃ ଶାନ୍ତାତ୍ମନେ ତୁଭ୍ୟଂ ନମୋ ଗୁହ୍ୟତମାୟ ଚ ।

ଅଚିନ୍ତ୍ୟାୟାପ୍ରମେୟାୟ ଅନାଦିନିଧନାୟ ଚେତି ॥ ୧॥

ତମୋ ବା ଇଦମଗ୍ର ଆସିଦେର୍କ ତପ୍ତରେ ସ୍ୟାଉପ୍ତରେଶୋରିତଂ ବିଷମତ୍ୱଂ ପ୍ରୟାତ୍ୟେତଦ୍ରୂପଂ ବୈ

ରଜସ୍ତଦ୍ରଜଃ ଖଲ୍ଲୀରିତଂ ବିଷମତ୍ୱଂ ପ୍ରୟାତ୍ୟେତଦ୍ୱୈ ସତ୍ତ୍ୱସ୍ୟ ରୂପଂ ତସ୍ତତ୍ତ୍ୱମେବେରିତଂ ରସଃ

ସଂପ୍ରାସ୍ରବତ୍, ସୋଂଶୋଂୟଂ ଯଶ୍ଚେତାମାତ୍ରଃ ପ୍ରତିପୁରୁଷଃ କ୍ଷେତ୍ରଜଃ ସଙ୍କଳ୍ମାଧ୍ୟବସାୟାଭିମାନଲିଙ୍ଗଃ

ପ୍ରଜାପତିର୍ବିଶ୍ୱେତ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରଗୁକ୍ତା ଏତାୟନବଃ ।

ଅଥ ଯୋ ହ ଖଲୁ ବାବାସ୍ୟ ତାମସୋଂଶୋଂସୌ ସ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୋ ଯୋଂୟଂ ରୁଦ୍ରୋଽଥ ଯୋ ହ

ଖଲୁ ବାବାସ୍ୟ ରାଜସୋଂଶୋଂସୌ ସ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୋ ଯୋଂୟଂ ବ୍ରହ୍ମାଽଥ ଯୋ ହ ଖଲୁ ବାବାସ୍ୟ

ସାତ୍ୱିକୋଂଶୋଂସୌ ସ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୋ ଯୋଂୟଂ ବିଷ୍ଣୁଃ ସ ବା ଏଷ ଏକସ୍ତ୍ରିଧା

ଭୂତୋଽଷ୍ଟପୈକାଦଶଧା ଦ୍ୱାଦଶଧାଂପରିମିତଧା ବୋଦ୍-ଭୂତ ଉଦ୍-ଭୂତଦ୍ୱାଦ୍-ଭୂତଂ ଭୂତେଷୁ ଚରତି

ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ସ ଭୂତାନାମଧିପତିର୍ବଭୂବେତ୍ୟସାବାତ୍ମାଂତ୍ରର୍ବହିଷ୍ଣାତ୍ରର୍ବହିଷ୍ଣୁ ॥ ୨॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁ ପଞ୍ଚମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

।। ଷଷ୍ଠ ପ୍ରପାଠକଃ ।।

ଦ୍ଵିଧା ବା ଏଷ ଆତ୍ମାନଂ ବିଭର୍ତ୍ତ୍ୟାୟଂ ଯଃ ପ୍ରାଣୋ ଯଶ୍ଚାସାବାଦିତ୍ୟଃ ।
ଅଥ ଦ୍ଵୌ ବା ଏତା ଅସ୍ୟ ପଚ୍ଛାନା ଅନ୍ତର୍ବହିଷ୍ଟାହୋରାତ୍ରେଣୌତୌ ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତେତେ ।
ଅସୌ ବା ଆଦିତ୍ୟୋ ବହିରାତ୍ମାନ୍ତରାତ୍ମା ପ୍ରାଣୋତୋ ବହିରାତ୍ମକ୍ୟା
ଗତ୍ୟାନ୍ତରାତ୍ମନୋନୁମୀୟତେ ଗତିରିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ଅଥ ଯଃ କଷ୍ଟିଦ୍ଵିଦ୍ଵାନପହତପାପ୍ତ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷୋବଦାତମନାସ୍ତନ୍ନିଷ୍ଠ
ଆବୃତ୍ତଚକ୍ଷୁଃ ସୋ ଅନ୍ତରାତ୍ମକ୍ୟା ଗତ୍ୟା ବହିରାତ୍ମନୋନୁମୀୟତେ ଗତିରିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ଅଥ ଯଃ ଏଷୋନ୍ତରାଦିତ୍ୟେ ହିରଶ୍ଚୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଃ ପଶ୍ୟତିମାଂ ହିରଣ୍ୟବସ୍ଥାସ୍ତ
ଏଷୋନ୍ତରେ ହୃଦ୍-ପୁଷ୍କର ଏବାଃଶ୍ରୀତୋନୁମତିଃ ।। ୧।।

ଅଥ ଯଃ ଏଷୋନ୍ତରେ ହୃଦ୍-ପୁଷ୍କର ଏବାଶ୍ରୀତୋନୁମତିଃ ସ ଏଷୋଗ୍ନିର୍ଦିବି ଶ୍ରୀତଃ ସୌରଃ
କାଲାଶ୍ୟୋଦୃଶ୍ୟଃ ସର୍ବଭୂତାନ୍ୟନୁମତିତି ।
କଃ ପୁଷ୍କରଃ କିଂମୟୋ ବେତି ।
ଇଦଂ ବାବ ତତ୍-ପୁଷ୍କରଂ ଯୋଃୟମାକାଶୋସ୍ୟେମାଶ୍ଚତସ୍ରୋ ଦିଶଶ୍ଚତସ୍ର
ଉପଦିଶୋ ଦଲସଂସ୍ଥା ଆସମ୍ ।
ଅର୍ବାଗ୍ନିଚରତ ଏତୌ ପ୍ରାଣାଦିତ୍ୟା ଏତା ଉପାସୀତୋମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରେଣ
ବ୍ୟାହୃତିଭିଃ ସାବିତ୍ର୍ୟା ଚେତି ।। ୨।।

ଦ୍ଵେ ବାବ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ରୂପେ ମୂର୍ତ୍ତଂ ଚାମୂର୍ତ୍ତଂ ଚାଥ ଯନ୍ମୂର୍ତ୍ତଂ ତଦସତ୍ୟଂ ଯଦମୂର୍ତ୍ତଂ ତସୂତ୍ୟଂ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ
ତଜ୍ଞୋତିର୍ଯଜ୍ଞୋତିଃ ସ ଆଦିତ୍ୟଃ ସ ବା ଏଷ ଓମିତ୍ୟେତଦାତ୍ମାନ୍ତରାତ୍ମବସ୍ତ ତ୍ରେଧାତ୍ମାନଂ
ବ୍ୟକୁରୁତୋମିତି ତିସ୍ରୋ ମାତ୍ରା ଏତାଭିଃ ସର୍ବମିଦମୋତଂ ପ୍ରୋତଂ ଚୈବାସ୍ମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହୈତଦ୍ଵା
ଆଦିତ୍ୟ ଓମିତ୍ୟେବଂ ଧ୍ୟାୟତାଃତ୍ମାନଂ ଯୁଞ୍ଜୀତେତି ।। ୩।।

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମ୍-ଅଥ ଖଲୁ ଯ ଉଦ୍ଘୀଥଃ ସ ପ୍ରଣବୋ ଯଃ ପ୍ରଣବଃ ସ ଉଦ୍ଘୀଥ ଇତ୍ୟର୍ଥୋ ବା
ଆଦିତ୍ୟ ଉଦ୍ଘୀଥ ଏଷ ପ୍ରଣବା ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହୋଦ୍ଘୀଥଃ ପ୍ରଣବାଖ୍ୟଂ ପ୍ରଣେତାରଂ ଭାରୂପଂ
ବିଗତନିଦ୍ରଂ ବିଜରଂ ବିମୃତ୍ୟୁଂ ତ୍ରିପଦଂ ତ୍ର୍ୟକ୍ଷରଂ ପୁନଃ ପଞ୍ଚଧା ଜ୍ଞେୟଂ ନିହିତଂ ଗୁହ୍ୟାୟାମିତ୍ୟେବଂ
ହ୍ୟାହ ।

ଓର୍ଧ୍ବମୂଳଂ ତ୍ରିପାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ଶାଖା ଆକାଶବାୟୁଗ୍ନ୍ୟଦକଭୂମ୍ୟାଦୟଃ
ଏକୋଽଶ୍ବତ୍ଥନାମୈତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୈତସ୍ୟୈତତ୍ତେଜୋ ଯଦସାବାଦିତ୍ୟଃ ।
ଓମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରସ୍ୟା ଚୈତତ୍ ।
ତସ୍ମାଦୋମିତ୍ୟନେନୈତଦୁପାସୀତାଜସ୍ରମିତି ।
ଏକୋଽସ୍ୟ ସଂବୋଧୟତେତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ଏତଦେବାକ୍ଷରଂ ପୁଣ୍ୟମେତଦେବାକ୍ଷରଂ ପରମ୍ ।
ଏତଦେବାକ୍ଷରଂ ଜ୍ଞାତ୍ବା ଯୋ ଯଦିଚ୍ଛତି ତସ୍ୟ ତତ୍ ॥ ୪॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତଂ ସୁନବତ୍ୟେଷାଃସ୍ୟ ତନୂର୍ଯ୍ଯୋମିତି ସ୍ବୀପୁଂନପୁଂସକେତି
ଲିଙ୍ଗବତ୍ୟେଷାଃଆଗ୍ନିର୍ବାୟୁରାଦିତ୍ୟ ଇତି ଭାସ୍ବତ୍ୟେଷାଃଥ ବ୍ରହ୍ମା ରୁଦ୍ରୋ
ବିଷ୍ଣୁରିତ୍ୟପିପତିବତ୍ୟେଷାଃଥ ଗାର୍ହପତ୍ୟୋ ଦକ୍ଷଶାଗ୍ନିରାହବନୀୟ ଇତି ମୁଖବତ୍ୟେଷାଃଥ
ରଂଗ୍ୟଦ୍ବ୍ୟସାମେତି ବିଜ୍ଞାନବତ୍ୟେଷା ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ବରିତି ଲୋକବତ୍ୟେଷାଃଥ ଭୂତଂ
ଭବ୍ୟଂ ଭବିଷ୍ୟଦିତି କାଲବତ୍ୟେଷାଃଥ ପ୍ରାଣୋଽଗ୍ନିଃ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇତି ପ୍ରତାପବତ୍ୟେଷାଃଥାନୁମାପଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା
ଇତ୍ୟାପ୍ୟାୟନବତ୍ୟେଷାଃଥ ବୁଦ୍ଧିର୍ମନୋଽହଙ୍କାର ଇତି ଚେତନବତ୍ୟେଷାଃଥ ପ୍ରାଣୋଽପାନୋ ବ୍ୟାନ
ଇତି ପ୍ରାଣବତ୍ୟେଷେତ୍ୟତ ଓମୀତ୍ୟୁକ୍ତେନୈତାଃ ପ୍ରସ୍ତୋତା ଅର୍ଚିତା ଅର୍ପିତା ଭବନ୍ତୀତ୍ୟେବଂ
ହ୍ୟାହୈତଦ୍ୱୈ ସତ୍ୟକାମଂ ପରଂ ଚାପରଂ ଚ ବ୍ରହ୍ମ ଯଦୋମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରମିତି ॥ ୫॥

ଅଥାବ୍ୟାହୃତଂ ବା ଇଦମାସୀତ୍ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରଜାପତିସ୍ତପସ୍ତଃବାନ୍ନୁବ୍ୟାହରଦ୍-ଭୂର୍ଭୁବଃ
ସ୍ଵରିତ୍ୟୈବାସ୍ୟ ପ୍ରଜାପତେଃ ସ୍ଥବିଷ୍ଠା ତନ୍ମୟା ଲୋକବତୀତି ସ୍ଵରିତ୍ୟସ୍ୟାଃ ଶିରୋ
ନାଭିର୍ଭୁବୋ ଭୂଃ ପାଦା ଆଦିତ୍ୟଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ।

ଚକ୍ଷୁରାୟତ୍ତା ହି ପୁରୁଷସ୍ୟ ମହତୀ ମାତ୍ରା ଚକ୍ଷୁଷା ହ୍ୟୟଂ ମାତ୍ରାଶ୍ଚରତି ସତ୍ୟଂ ବୈ
ଚକ୍ଷୁରକ୍ଷିଣ୍ୟବସ୍ଥିତୋ ହି ପୁରୁଷଃ ସର୍ବୋଽର୍ଥେଷୁ ଚରତି ।

ଏତସ୍ମାଦ୍-ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ଵରିତ୍ୟୁପାସୀତାନେନ ହି ପ୍ରଜାପତିର୍ବିଶ୍ଵାତ୍ମା ବିଶ୍ଵଚକ୍ଷୁରିବୋପାସିତୋ
ଭବତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଏଷା ବୈ ପ୍ରଜାପତେର୍ବିଶ୍ଵଭୃତ୍ନୁରେତସ୍ୟାମିଦଂ ସର୍ବମନ୍ତର୍ହିତମସ୍ମିଂଶ୍ଚ ସର୍ବସ୍ଥିନ୍ନେଷାଃତ୍ତର୍ହିତେତି
ତସ୍ମାଦେଷୋପାସୀତ ।। ୭।।

ତସ୍ତବିତୁର୍ବରେଣ୍ୟମିତ୍ୟସୌ ବା ଆଦିତ୍ୟଃ ସବିତା ସ ବା ଏବଂ ପ୍ରବରଣୀୟ
ଆତ୍ମକାମେନେତ୍ୟାହୁର୍ବ୍ରହ୍ମବାଦିନୋଽଥ ଭର୍ଗୋ ଦେବସ୍ୟ ଧୀମହୀତି ସବିତା ବୈ ଦେବସ୍ତତୋ
ଘ୍ନୋଽସ୍ୟ ଭର୍ଗାଖ୍ୟସ୍ତଂ ଚିତ୍ତୟାମୀତ୍ୟାହୁର୍ବ୍ରହ୍ମବାଦିନୋଽଥପିଘ୍ନୋ ଘ୍ନୋ ନଃ ପ୍ରଚୋଦୟାଦିତି
ବୁଦ୍ଧଘ୍ନୋ ବୈ ପିୟସ୍ତା ଘ୍ନୋଽସ୍ମାକଂ ପ୍ରଚୋଦୟାଦିତ୍ୟାହୁର୍ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ ।

ଅଥ ଭର୍ଗ ଇତି ଘ୍ନୋ ହ ବା ଅମୁସ୍ମିନ୍ନାଦିତ୍ୟେ ନିହିତସ୍ତାରକୋଽକ୍ଷିଣି ବୈଷ ଭର୍ଗାଖ୍ୟଃ ।

ଭାଭିର୍ଗତିରସ୍ୟ ହୀତି ଭର୍ଗଃ । ଭର୍ଜୟତୀତି ବୈଷ ଭର୍ଗ ଇତି ରୁଦ୍ରୋ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ ।

ଅଥ ଭ ଇତି ଭାସୟତୀମାଁଲ୍ଲୋକାନ୍-ର ଇତି ରଞ୍ଜୟତୀମାନି ଭୂତାନି ଗ ଇତି

ଗଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟସ୍ମିନ୍ନାଗଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟସ୍ମାଦିମାଃ ପ୍ରଜାସ୍ତସ୍ମାଦ୍-ଭରଗତ୍ଵାଦ୍-ଭର୍ଗଃ ।

ଶଶୁସ୍ତୁୟମାନାସ୍ତୁୟଃ ସବନାସ୍ତବିତାଃଽଦାନାଦାଦିତ୍ୟଃ

ପବନାପ୍ତାବନୋଽଥାଽଽପୋଽପାୟନାଦିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଖଲ୍ଲାତ୍ମନୋଽଽତ୍ମା ନେତାଽମୃତାଖ୍ୟଶ୍ଚେତା ମନ୍ତ୍ରା ଗନ୍ତୋସ୍ତ୍ରଷ୍ଟାଽଽନନ୍ଦୟିତା କର୍ତ୍ତା ବକ୍ତା ରସୟିତା ଘ୍ରାତା
ଦ୍ରଷ୍ଟା ଶ୍ରୋତା ସ୍ଵଶତି ଚ ବିଭୂର୍ବିଗ୍ରହେ ସଂନିବିଷ୍ଟ ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଅଥ ଯତ୍ର ଦ୍ଵୈତୀଭୂତଂ ବିଜ୍ଞାନଂ ତତ୍ର ହି ଶୃଣୋତି ପଶ୍ୟତି ଜିହ୍ଵତୀତି ରସୟତି ଚୈବ

ସ୍ଵର୍ଣୟତି ସର୍ବମାତ୍ମା ଜାନୀତେତି ଯତ୍ରାଦ୍ଵୈତୀଭୂତଂ ବିଜ୍ଞାନଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣକର୍ମନିର୍ମୁକ୍ତଂ

ନିର୍ବଚନମନୌପମ୍ୟଂ ନିରୂପାଖ୍ୟଂ କିଂ ତଦବାଚ୍ୟମ୍ ।। ୭।।

ଏଷ ହି ଖଲ୍ଲାତ୍ତେଶାନଃ ଶଂଭୂର୍ଭବୋ ରୁଦ୍ରଃ ପ୍ରଜାପତିର୍ବିଶ୍ୱସ୍ୱର୍ଗଘିରଣ୍ୟଗର୍ଭଃ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରାଣୋ
ହଂସଃ ଶାସ୍ତ୍ରା ବିଷ୍ଣୁର୍ନାରାୟଣୋଽକ୍ଷଃ ସବିତା ଧାତା ବିଧାତା ସମ୍ରାତିନ୍ନ ଇନ୍ଦୁରିତି ।
ୟ ଏଷ ତପତ୍ୟଗ୍ନିରିବାଗ୍ନିନା ପିହିତଃ ସହସ୍ରାକ୍ଷେଣ ହିରଣ୍ମୟେନାଶ୍ରେନ ।
ଏଷ ବାବ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟୋଽନ୍ୱେଷ୍ଟବ୍ୟଃ ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟୋଽଭୟଂ ଦତ୍ତ୍ୱାଽରଣ୍ୟଂ ଗତ୍ୱାଽଥ ବହିଃ ।
କୃତ୍ୱେନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାନ୍ସ୍ୱାକ୍ଷରୀରାଦୁପଲଭେତୈନମିତି ।
ବିଶ୍ୱରୂପଂ ହରିଣଂ ଜାତବେଦସଂ ପରାୟଣଂ ଜ୍ୟୋତିରେକଂ ତପନ୍ତମ୍ ।
ସହସ୍ରରଶ୍ମିଃ ଶତଧା ବର୍ତମାନଃ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରଜାନାମୁଦୟତ୍ୟେଷ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ॥ ୮॥

ତସ୍ମାଦ୍ୱା ଏଷ ଉଭୟାତ୍ମୈବଂବିଦାତ୍ତନ୍ନେବାଭିଧ୍ୟାୟତ୍ୟାତ୍ମନ୍ନେବ ଯଜତୀତି ଧ୍ୟାନଂ ପ୍ରୟୋଗସ୍ତ୍ୱଂ
ମନୋ ବିଦ୍ୱଦ୍-ଭିଃ ଷ୍ଟୁତଂ ମନଃପୂତିମୁକ୍ତିଷ୍ଟୋପହତମିତ୍ୟନେନ ତପ୍ତାବୟେତ୍ ।
ମନ୍ତ୍ରଂ ପଠତି ଉକ୍ତିଷ୍ଟୋକ୍ତିଷ୍ଟୋପହତଂ ଯଜ ପାପେନ ଦତ୍ତଂ ମୃତସୁତକାଦ୍ୱା
ବସୋଃ ପବିତ୍ରମଗ୍ନିଃ ସବିତୁଷ୍ଟ ରଶ୍ମୟଃ ପୁନଃସ୍ତନ୍ନଂ ମମ ଦୁଷ୍ଟତଂ ଚ ଯଦନ୍ୟତ୍ ।
ଅଦ୍-ଭିଃ ପୁରସ୍ତାପୁରିଦଧାତି ।
ପ୍ରାଣାୟ ସ୍ୱାହାଽପାନାୟ ସ୍ୱାହା ବ୍ୟାନାୟ ସ୍ୱାହା ସମାନାୟ ସ୍ୱାହୋଦାନାୟ ସ୍ୱାହେତି
ପଞ୍ଚଭିରଭିଜୁହୋତି ।
ଅଥାବାଶିଷ୍ଠଂ ଯତବାଗଶ୍ନାତ୍ୟତୋଽଦ୍-ଭିର୍ଭୂୟ ଏବୋପରିଷ୍ଟାପୁରିଦଧାତ୍ୟାତାତ୍ତୋ
ଭୂତ୍ୱାଽଽତ୍ତେଜ୍ୟାନଃ ପ୍ରାଣୋଽଗ୍ନିର୍ବିଶ୍ୱୋଽସୀତି ଚ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାମାତ୍ମାନମଭିଧ୍ୟାୟେତ୍ ।
ପ୍ରାଣୋଽଗ୍ନିଃ ପରମାତ୍ମା ବୈ ପଞ୍ଚବାୟୁଃ ସମାଗ୍ନିତଃ ।
ସ ପ୍ରୀତଃ ପ୍ରୀଣାତୁ ବିଶ୍ୱଂ ବିଶ୍ୱଭୁକ୍ ।
ବିଶ୍ୱୋଽସି ବୈଶ୍ୱାନରୋଽସି ବିଶ୍ୱଂ ତ୍ୱୟା ଧାର୍ଯ୍ୟତେ ଜାୟମାନମ୍ ।
ବିଶନ୍ତୁ ତ୍ୱାମାହୁତୟଶ୍ଚ ସର୍ବାଃ ପ୍ରଜାସ୍ତତ ଯତ୍ର ବିଶ୍ୱାମୃତୋଽସୀତି ।
ଏବଂ ନ ବିଧିନା ଖଲ୍ଲନେନାଭ୍ୟାନ୍ନତ୍ତୁଂ ପୁନରୁପୈତି ॥ ୯॥

ଅଥାପରଂ ବେଦିତବ୍ୟମୁତ୍ତରୋ ବିକାରୋଽସ୍ୟାତ୍ମୟଃ ।
 ଯଥାନ୍ନମନ୍ନାଦଶ୍ଳେଷ୍ୟସ୍ୟୋପବ୍ୟାଖ୍ୟାନମ୍ ।
 ପୁରୁଷଶ୍ଚେତା ପ୍ରଧାନାନ୍ତଃସ୍ଥଃ ସ ଏବ ଭୋକ୍ତା ପ୍ରାକୃତମନ୍ନଂ ଭୁଞ୍ଜ ଇତି ।
 ତସ୍ୟାୟଂ ଭୂତାତ୍ମା ହ୍ୟନ୍ନମସ୍ୟ କର୍ତ୍ତା ପ୍ରଧାନଃ ।
 ତସ୍ମାନ୍ନିଗୁଣଂ ଭୋଜ୍ୟଂ ଭୋକ୍ତା ପୁରୁଷୋଽନ୍ତଃସ୍ଥଃ ।
 ଅତ୍ର ଦୃଷ୍ଟଂ ନାମ ପ୍ରତ୍ୟୟମ୍ ।
 ଯସ୍ମାଦ୍ବୀଜସଂଭବା ହି ପଶବସ୍ତସ୍ମାଦ୍ବୀଜଂ ଭୋଜ୍ୟମନେନୈବ ପ୍ରଧାନସ୍ୟ ଭୋଜ୍ୟତ୍ତ୍ଵଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାତମ୍ ।
 ତସ୍ମାଦ୍-ଭୋକ୍ତା ପୁରୁଷୋ ଭୋଜ୍ୟା ପ୍ରକୃତିସ୍ତତ୍ସ୍ଥୋ ଭୁଞ୍ଜ ଇତି ।
 ପ୍ରାକୃତମନ୍ନଂ ତ୍ରିଗୁଣଭେଦପରିଣାମତ୍ଵାନ୍ନହଦାଦ୍ୟଂ ବିଶେଷାନ୍ତଂ ଲିଙ୍ଗମ୍ ।
 ଅନେନୈବ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶବିଧସ୍ୟ ମାର୍ଗସ୍ୟ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କୃତା ଭବତି ।
 ସୁଖଦୁଃଖମୋହସଂକ୍ଳଂ ହ୍ୟନ୍ନଭୂତମିଦଂ ଜଗତ୍ ।
 ନ ହି ବୀଜସ୍ୟ ସ୍ଵାଦୁପରିଗ୍ରହୋଽସ୍ତୀତି ଯାବନ୍ନପ୍ରସୂତିଃ ।
 ତସ୍ୟାପ୍ୟେବଂ ତିସ୍ତସ୍ତବସ୍ମାସ୍ତନ୍ନତ୍ତ୍ଵଂ ଭବତି କୌମାରଂ ଯୌବନଂ ଜରା ପରିଣାମତ୍ଵାତ୍ତଦନ୍ନତ୍ତ୍ଵମ୍ ।
 ଏବଂ ପ୍ରଧାନସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତତାଂ ଗତସ୍ୟୋପଲବ୍ଧିର୍ଭବତି ତତ୍ର ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦୀନି ସ୍ଵାଦୁନି ଭବନ୍ତି ।
 ଅଧ୍ୟାବସାୟସଂକଳ୍ପାଭିମାନା ଇତ୍ୟଥେନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାନ୍ପଞ୍ଚ ସ୍ଵାଦୁନି ଭବନ୍ତି ।
 ଏବଂ ସର୍ବାଣାନ୍ନିୟକର୍ମାଣି ପ୍ରାଣକର୍ମାଣ୍ୟେବଂ ବ୍ୟକ୍ତମନ୍ନମବ୍ୟକ୍ତମନ୍ନମସ୍ୟ ନିର୍ଗୁଣୋ ଭୋକ୍ତା
 ଭୋକ୍ତୃତ୍ଵାଚ୍ଚୈତନ୍ୟଂ ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ ତସ୍ୟ ।
 ଯଥାଗ୍ନିର୍ବୈ ଦେବାନାମନ୍ନଦଃ ସୋମୋଽନ୍ନମଗ୍ନିନୈବାନ୍ନମିତ୍ୟେବଂବିତ୍ ।
 ସୋମସଂକ୍ଳୋଽୟଂ ଭୂତତ୍ତ୍ଵାଽଗ୍ନିସଂକ୍ଳୋଽପ୍ୟବ୍ୟକ୍ତମୁଖା ଇତି ।
 ବଚନାତ୍-ପୁରୁଷୋ ହ୍ୟବ୍ୟକ୍ତମୁଖେନ ତ୍ରିଗୁଣଂ ଭୁଞ୍ଜା ଇତି ।
 ଯୋ ହୈବଂ ବେଦ ସଂନ୍ୟାସୀ ଯୋଗୀ ଚାଽଽତ୍ମୟାଜୀ ଚେତି ।
 ଅଥ ଯଦ୍ଦନ୍ନ କଷ୍ଟିକ୍ଷୁନ୍ୟାଗାରେ କାମିନ୍ୟଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ସ୍ଵଶତୀନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାସ୍ତଦ୍ଦେଫା ନ ସ୍ଵଶତି
 ପ୍ରବିଷ୍ଟାନ୍ସଂନ୍ୟାସୀ ଯୋଗୀ ଚାତ୍ମୟାଜୀ ଚେତି ॥ ୧୦॥

ପରଂ ବା ଏତଦାତ୍ମନୋ ରୂପଂ ଯଦନୁମନୁମୟୋ ହ୍ୟୟଂ ପ୍ରାଣଃ ।
 ଅଥ ନ ଯଦ୍ୟଶ୍ନାତ୍ୟମନ୍ତ୍ରାଃ ଶ୍ରୋତାଃ ସ୍ତୃଷ୍ଟାଃ ଦ୍ରଷ୍ଟାଃ ବକ୍ତାଃ ଘ୍ରାତାଃ ରସୟିତା
 ଭବତି ପ୍ରାଣାଂ ଶ୍ଳୋସୃଜତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଅଥ ଯଦି ଖଲ୍ଲଶ୍ନାତି ପ୍ରାଣସମୃଦ୍ଧୋ ଭୂତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରା ଭବତି ଶ୍ରୋତା ଭବତି ସ୍ତୃଷ୍ଟା ଭବତି
 ବକ୍ତା ଭବତି ରସୟିତା ଭବତି ଘ୍ରାତା ଭବତି ଦ୍ରଷ୍ଟା ଭବତୀତି ।
 ଏବଂ ହ୍ୟାହ — ଅନ୍ନାଦ୍ୱୈ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଜାୟନ୍ତେ ଯାଃ କାଶ୍ଚିତ୍-ପୃଥିବୀଶ୍ଚିତାଃ ।
 ଅତୋଽନ୍ନେନୈବ ଜୀବନ୍ତ୍ୟପୈତଦପିୟନ୍ତ୍ୟନ୍ତତଃ ॥ ୧୧॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ସର୍ବାଣି ହ ବା ଇମାନି ଭୂତାନ୍ୟହରହଃ ପ୍ରପତନ୍ତ୍ୟନୁମତିଜିୟ୍ଯଷଂମାଣାନି
 ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ରଶ୍ମିଭିରାଦଦାତ୍ୟନ୍ନଂ ତେନାସୌ ତପତ୍ୟନ୍ନେନାଭିଷିକ୍ତଃ ପଚନ୍ତୀମେ ପ୍ରାଣା ଅଗ୍ନିର୍ବା
 ଅନ୍ନେନାଭିଜ୍ଞଲତ୍ୟନ୍ନକାମେନେଦଂ ପ୍ରକଲ୍ଲିତଂ ବ୍ରହ୍ମଣା ।
 ଅତୋଽନ୍ନମାତ୍ରେତୁ୍ୟପାସୀତେତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଅନାଦ୍-ଭୂତାନି ଜାୟନ୍ତେ ଜାତାନ୍ୟନ୍ନେନ ବର୍ଧନ୍ତେ ।
 ଅଦ୍ୟତେଽଞ୍ଚି ତ ଭୂତାନି ତସ୍ମାଦନ୍ନଂ ତଦୁଚ୍ୟତେ ॥ ୧୨॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ବିଶ୍ୱତ୍ୱଦ୍ୱୈ ନାମୈଷା ତନୁର୍ଭଗବତୋ ବିଶ୍ୱୋର୍ଯ୍ୟଦିଦମନୁମ୍ ।
 ପ୍ରାଣୋ ବା ଅନ୍ନସ୍ୟ ରସୋ ମନଃ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନଂ ମନସ୍ୟ ଆନନ୍ଦଂ ବିଜ୍ଞାନସ୍ୟେତ୍ୟନ୍ନ
 ବାନ୍-ପ୍ରାଣବାନ୍ନନଶ୍ଚାନ୍-ବିଜ୍ଞାନବାନାନନ୍ଦବାଂଶ୍ଚ ଭବତି ଯୋ ହୈବଂ ବେଦ ।
 ଯାବାନ୍ତୀହ ବୈ ଭୂତାନ୍ୟନୁମଦନ୍ତି ତାବସ୍ତନ୍ତଃସ୍ତୋଽନ୍ନମଞ୍ଚି ଯୋ ହୈବଂବେଦ ।
 ଅନ୍ନମେବ ବିଜରନ୍ନମନ୍ନଂ ସଂବନନଂ ସ୍ତୃତମ୍ ।
 ଅନ୍ନଂ ପଶୁନାଂ ପ୍ରାଣୋଽନ୍ନଂ ଜ୍ୟେଷ୍ଠମନ୍ନଂ ଭିଷକ୍-ସ୍ତୃତମ୍ ॥ ୧୩॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମନ୍ନଂ ବା ଅସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ଯୋନିଃ କାଲଶ୍ଚାନୁସ୍ୟ ସୁର୍ଯ୍ୟୋ ଯୋନିଃ କାଲସ୍ୟ
ତସ୍ୟୈତଦ୍ରୂପଂ ଯନ୍ନିମେଷାଦିକାଲାହଂତୁତଂ ଦ୍ଵାଦଶାତ୍ମକଂ ବସୁରମେତସ୍ୟାଗ୍ନେୟମର୍ଥମର୍ଥଂ ବାରୁଣମ୍ ।
ମଘାଦ୍ୟଂ ଶ୍ରବିଷ୍ଠାର୍ଥମାଗ୍ନେୟଂ କ୍ରମେଣୋକ୍ରମେଣ ସାର୍ପାଦ୍ୟଂ ଶ୍ରବିଷ୍ଠାର୍ଥାତ୍ ସୌମ୍ୟମ୍ ।
ତତ୍ତ୍ରିକୈକମାତୁନୋ ନବାଂଶକଂ ସଚାରକବିଧଂ
ସୌକ୍ଷ୍ମ୍ୟତ୍ଵାଦେତତ୍-ପ୍ରମାଣମନେନୈବ ପ୍ରମାୟତେ ହି କାଲଃ ।
ନ ବିନା ପ୍ରମାଣେନ ପ୍ରମେୟସ୍ୟୋପଲବ୍ଧିଃ ।
ପ୍ରମେୟୋଽପି ପ୍ରମାଣତାଂ ପୃଥକ୍ତ୍ଵାଦୁପୈତ୍ୟାତ୍ମସଂବୋଧନାର୍ଥମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ୟାବତ୍ୟୋ ବୈ କାଲସ୍ୟ କଲାସ୍ତାବତୀଷୁ ଚରତ୍ୟସୌ ଯଃ କାଲଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସୀତ
କାଲସ୍ତସ୍ୟାତିଦୁରମପସରତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ – କାଲାସୁବକ୍ତି ଭୂତାନି କାଲାଦୃଢ଼ିଂ ପ୍ରୟାନ୍ତି ଚ ।
କାଲେ ଚାସ୍ତଂ ନିୟନ୍ତ୍ରନ୍ତି କାଲୋ ମୂର୍ତ୍ତିରମୂର୍ତ୍ତିମାନ୍ ॥ ୧୪॥

ଦୈ ବାବ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ରୂପେ କାଲଶ୍ଚାକାଲଶ୍ଚାଥ ଯଃ ପ୍ରାଗାଦିତ୍ୟାହୋଃକାଲୋଃକଲୋଃଥ
ୟ ଆଦିତ୍ୟାଦ୍ୟଃ ସ କାଲଃ ସକଲଃ ସକଲସ୍ୟ ବା ଏତଦ୍ରୂପଂ ଯସ୍ତଂବସୁରଃ
ସଂବସୁରାତ୍-ଶଲ୍ଵେମାଃ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଜାୟନ୍ତେ ସଂବସୁରେଣେହ ବୈ ଜାତା ବିବର୍ଧନ୍ତେ ସଂବସୁରେ
ପ୍ରତ୍ୟସ୍ତଂ ଯନ୍ତି ତସ୍ମାହଂବସୁରୋ ବୈ ପ୍ରଜାପତିଃ କାଲୋଽନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମନୀତମାତ୍ମା ଚେତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
କାଲଃ ପଚତି ଭୂତାନି ସର୍ବାଣ୍ୟେବ ମହାତ୍ମନି ।
ୟସ୍ମିଂସୁ ପତ୍ୟତେ କାଲୋ ଯସ୍ତଂ ବେଦ ସ ବେଦବିତ୍ ॥ ୧୫॥

ବିଗ୍ରହବାନେଷ କାଲଃ ସିନ୍ଧୁରାଜଃ ପ୍ରଜାନାମ୍ ।
ଏଷ ତତ୍ସ୍ଵଃ ସବିତାଶ୍ୟୋ ଯସ୍ମାଦେବେମେ ଚନ୍ଦ୍ରର୍ଷଗ୍ରହସଂବସୁରାଦୟଃ ସୁୟନ୍ତେଽଧୈଭ୍ୟଃ
ସର୍ବମିଦମତ୍ର ବା ଯନ୍ନିଂଚିକ୍ଷୁଭାଶୁଭଂ ଦୃଶ୍ୟତେହ ଲୋକେ ତଦେତେଭ୍ୟସ୍ତସ୍ମାଦାଦିତ୍ୟାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମାଥ
କାଲସଂଜ୍ଞମାଦିତ୍ୟମୁପାସୀତାଦିତ୍ୟୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟେକେଽଧୈବଂ ହ୍ୟାହ ।
ହୋତା ଭୋକ୍ତା ହବିର୍ମନ୍ତୋ ଯଜ୍ଞୋ ବିଷ୍ଣୁଃ ପ୍ରଜାପତିଃ ।
ସର୍ବଃ କଶ୍ଚିତ୍-ପ୍ରଭୁଃ ସାକ୍ଷୀ ଯୋଽମୁଷ୍ମିନ୍ଭାତି ମଣ୍ଡଳେ ॥ ୧୬॥

ବ୍ରହ୍ମ ହ ବା ଇଦମଗ୍ର ଆସୀଦେକୋନନ୍ତଃ ପ୍ରାଗନନ୍ତୋ ଦକ୍ଷିଣତୋନନ୍ତଃ
 ପ୍ରତୀତ୍ୟନନ୍ତ ଉଦୀତ୍ୟନନ୍ତ ଉର୍ଧ୍ବଂ ତାଃବାତ୍ ତ ସର୍ବତୋନନ୍ତଃ ।
 ନ ହ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟାଦିଦିଶଃ କଲ୍ଲଦ୍ରେଥ ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍ବାଃବାତ୍ ବୋର୍ଧ୍ବଂ
 ବାଃନୁହ୍ୟ ଏଷ ପରମାତ୍ମାଃପରିମିତୋଽଜଃ ।
 ଅତର୍କ୍ୟୋଽଚିନ୍ତ୍ୟ ଏଷ ଆକାଶାତ୍ମା ଏବୈଷ କୃତ୍ସ୍ନକ୍ଷୟ ଏକୋ ଜାଗର୍ତୀ ।
 ଇତ୍ୟେତସ୍ମାଦାକାଶାଦେଷ ଖଲ୍ଲିଦଂ ଚେତାମାତ୍ରଂ ବୋଧୟତ୍ୟନେନୈବ ଚେଦଂ
 ଧ୍ୟାୟତେଽସ୍ମିଂଶ୍ଚ ପ୍ରତ୍ୟସ୍ତଂ ଯାତି ।
 ଅସୌ୍ୟତଦ୍-ଭାସ୍ବରଂ ରୂପଂ ଯଦମୁଷ୍ଟିନ୍ନାଦିତ୍ୟେ ତପତ୍ୟଗ୍ନୌ ତାଧୁମକେ
 ଯଜ୍ଞ୍ୟାତିଶ୍ଚିତ୍ରତରମୁଦରସ୍ତୋଽଥ ବା ଯଃ ପଚତ୍ୟନ୍ନମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଯଶ୍ଚୈଷୋଽଗ୍ନୌ ଯଶ୍ଚାୟଂ ହୃଦୟେ ଯଶ୍ଚାସ୍ରାବାଦିତ୍ୟେ ସ ଏଷ ଏକା ଇତ୍ୟେକସ୍ୟ
 ହୈକତ୍ବମେତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧୭॥

ତଥା ତତ୍-ପ୍ରୟୋଗକଲ୍ଲଃ ପ୍ରାଣାୟାମଃ ପ୍ରତ୍ୟାହାରୋ ଧ୍ୟାନଂ ଧାରଣା
 ତର୍କଃ ସମାଧିଃ ଷଡଙ୍ଗ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ଯୋଗଃ ।
 ଅନେନ ଯଦା ପଶ୍ୟନ୍-ପଶ୍ୟତି ରୁକ୍ମବର୍ଣ୍ଣଂ କର୍ତ୍ତାରମୀଶଂ ପୁରୁଷଂ ବ୍ରହ୍ମ ଯୋନିମ୍ ।
 ତଦା ବିଦ୍ବାନ୍-ପୁଣ୍ୟପାପେ ବିହାୟ ପରୋଽବ୍ୟୟେ ସର୍ବମେକୀ କରୋତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଯଥା ପର୍ବତମାଦୀପ୍ତଂ ନାଶ୍ଚୟନ୍ତି ମୃଗଦ୍ବିଜାଃ ।
 ତଦ୍ବଦ୍-ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ଦୋଷା ନାଶ୍ଚୟନ୍ତି କଦାଚନ ॥ ୧୮॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ – ଯଦା ବୈ ବହିର୍ବିଦ୍ବାନ୍ନନୋ ନିୟମେ୍ୟନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାଶ୍ଚ
 ପ୍ରାଣୋ ନିବେଶୟିତ୍ବା ନିଃସଂକଲ୍ଲସ୍ତତସ୍ତିଷ୍ଠେତ୍ ।
 ଅପ୍ରାଣାଦିହ ଯସ୍ମାନ୍ନାଭୂତଃ ପ୍ରାଣସଂଜ୍ଞକୋ ଜୀବସ୍ତସ୍ମାତ୍-ପ୍ରାଣୋ ବୈ ତୁର୍ଯ୍ୟାଣ୍ୟେ
 ଧାରୟେତ୍-ପ୍ରାଣମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଅଚିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତମଧ୍ୟସ୍ତମଚିତ୍ତ୍ୟଂ ଗୁହ୍ୟମୁତ୍ତମମ୍ ।
 ତତ୍ର ଚିତ୍ତଂ ନିଧାୟେତ ତତ୍ତ ଲିଙ୍ଗଂ ନିରାଶ୍ଚୟମ୍ ॥ ୧୯॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମ୍ – ଅତଃ ପରାଃସ୍ୟ ଧାରଣା

ତାଲୁରସନାଗ୍ରନିପୀତନାଦ୍ବାହ୍ନଃପ୍ରାଣନିରୋଧନାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ତର୍କେଣ ପଶ୍ୟତି

ୟଦାହୁନାହୁନମଶୋରଣୀୟାଂସଂ ଦ୍ୟୋତମାନଂ ମନଃକ୍ଷୟାପୁଣ୍ୟତି ତଦାହୁନାହୁନଂ

ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ନିରାହୁ ଉବତି ନିରାହୁକହ୍ନାଦସଂଖ୍ୟାଃସ୍ତେନିଷ୍ପିନ୍ଧେୟା

ମୋକ୍ଷଲକ୍ଷଣମିତ୍ୟେତପୂର୍ବଂ ରହସ୍ୟମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଚିତ୍ତସ୍ୟ ହି ପ୍ରସାଦେନ ହୃଦ୍ଧି କର୍ମ ଶୁଭାଶୁଭମ୍ ।

ପ୍ରସନ୍ନାହୁନାହୁନି ସ୍ଥିତ୍ୱା ସୁଖମବ୍ୟୟମଶ୍ରୁତା ଇତି ।। ୨୦।।

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମ୍ – ଉର୍ଧ୍ୱଗା ନାତୀ ସୁଷୁମ୍ନାଖ୍ୟା

ପ୍ରାଣସଂଚାରିଣୀ ତାଲୁହର୍ବିଚ୍ଛିନ୍ନା ତୟା ପ୍ରାଣୋଂକାରମନୋଯୁକ୍ତୟୋର୍ଧ୍ୱମୁକ୍ତମେତ୍ ।

ତାଲୁଧ୍ୟାଗ୍ରଂ ପରିବର୍ତ୍ତ୍ୟ ଚେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟସଂଯୋଜ୍ୟ ମହିମା ମହିମାନଂ ନିରୀକ୍ଷେତ ତତୋ

ନିରାହୁକହ୍ନମେତି ନିରାହୁକହ୍ନାନ୍ ସୁଖଦୁଃଖଭାଗ୍ଭବତି କେବଲତ୍ୱଂ ଲଭତା ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ପରଃ ପୂର୍ବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପ୍ୟ ନିଗୃହୀତାନିଲଂ ତତଃ ।

ତୀର୍ତ୍ତା ପାରମପାରେଣ ପଶ୍ଚାଦ୍ଧ୍ୟୁଞ୍ଜୀତ ମୂର୍ଧନି ।। ୨୧।।

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମ୍ – ଦ୍ୱେ ବାବ ବ୍ରହ୍ମଣୀ ଅଭିଧ୍ୟେୟେ ବ୍ରହ୍ମଶ୍ଚାଶବଶ୍ଚାଥ

ଶବ୍ଦେନୈବାଶବମାବିଷ୍ଟିୟତେଽଥ ତତ୍ରୋମିତି ଶବ୍ଦୋଽନେନୋର୍ଧ୍ୱମୁକ୍ତାହୋଽଶବ୍ଦେ

ନିଧନମେତ୍ୟଥା ହୈଷା ଗତିରେତଦମୃତମେତସ୍ତ୍ରାୟୁଜ୍ୟତ୍ୱଂ ନିର୍ବୃତତ୍ୱଂ ତଥା ଚେତି ।

ଅଥ ଯଥୋର୍ଣ୍ଣନାଭିସ୍ତନ୍ତୁନୋର୍ଧ୍ୱମୁକ୍ତାହୋଽବକାଶଂ ଲଭତୀତ୍ୟେବଂ ବାବ

ଖଲ୍ଲସାବଭିଧ୍ୟାତୋମିତ୍ୟନେନୋର୍ଧ୍ୱମୁକ୍ତାହଃ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟଂ ଲଭତେ । ଅନ୍ୟଥା ପରେ ଶବ୍ଦବାଦିନଃ ।

ଶ୍ରବଣାଞ୍ଜୁଷ୍ଠୟୋଗେନାହୁର୍ଦୟାକାଶଶବ୍ଦମାକର୍ଷୟନ୍ତି ସପ୍ତବିଧେୟଂ ତସ୍ୟୋପମା ।

ୟଥା ନଦ୍ୟଃ କିଞ୍ଚିଣୀ କାଂସ୍ୟଚକ୍ରକଭେକବିଃକୃଷ୍ଟିକା ବୃଷ୍ଟିର୍ନିବାତେ ବଦତୀତି ତଂ ପୃଥଗ୍ଲକ୍ଷଣମତୀତ୍ୟ

ପରେଽଶବ୍ଦେଽବ୍ୟକ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ତଂ ଗତାସ୍ତତ୍ର ତେଽପୃଥଗ୍-ଧର୍ମିଣୋଽପୃଥଗ୍ବିବେକ୍ୟା ଯଥା ସଂପନ୍ନା

ମଧୁତ୍ୱଂ ନାନା ରସା ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ । ଦ୍ୱେ ବ୍ରହ୍ମଣି ବେଦିତବ୍ୟେ ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମ ପରଂ ଚ ଯତ୍ ।

ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମଣି ନିଷ୍ତାତଃ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମାଧିଗଚ୍ଛତି ।। ୨୨।।

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତଂ – ଯଃ ଶବ୍ଦସ୍ତଦୋମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରଂ ଯଦସ୍ୟାଗ୍ରଂ
 ତଚ୍ଛାନ୍ତମଶବ୍ଦମଭୟମଶୋକମାନନ୍ଦଂ ତୃପ୍ତଂ ସ୍ଥିରମଚଳମମୃତମରୁଚିତଂ ପୁରଂ ବିଷ୍ଣୁସଂଜ୍ଞିତଂ
 ସର୍ବାପରତ୍ଵାୟ ତଦେତା ଉପାସୀତେତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଯୋଃସୌ ପରାପରୋ ଦେବା ଓକାରୋ ନାମ ନାମତଃ ।
 ନିଃଶବ୍ଦଃ ଶୂନ୍ୟଭୂତସ୍ତୁ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାନେ ତତୋଃଭ୍ୟସ୍ତେତ୍ ॥ ୨୩॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତଂ – ଧନୁଃ ଶରୀରମୋମିତ୍ୟେତଚ୍ଛରଃ ଶିଖାଃସ୍ୟ ମନସ୍ତମୋଲକ୍ଷଣଂ ଭିତ୍ତା
 ତମୋଃତମାବିଷ୍ଟମାଗଚ୍ଛତ୍ୟଥାବିଷ୍ଟଂ ଭିତ୍ତାଃଲାତଚକ୍ରମିବ ସ୍ଥୂରତ୍ଵମାଦିତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣମୂର୍ତ୍ତିସ୍ଵତ୍ଵଂ
 ବ୍ରହ୍ମ ତମସଃ ପର୍ଯ୍ୟମପଶ୍ୟତ୍ ।
 ଯଦମୁଷ୍ମିନ୍ନାଦିତ୍ୟେଽଥ ସୋମେଃଶ୍ୱୋ ବିଦ୍ୟୁତି ବିଭାତ୍ୟଥ ଖଲ୍ଲେନଂ ଦୃଷ୍ଟାଃମୃତ୍ତୃତ୍ଵଂ
 ଗଚ୍ଛତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଧ୍ୟାନମନ୍ତ୍ରଃ ପରେ ତତ୍ତ୍ଵେ ଲକ୍ଷ୍ୟେଷୁ ଚ ନିଧୀୟତେ ।
 ଅତୋଽବିଶେଷବିଜ୍ଞାନଂ ବିଶେଷମୁପଗଚ୍ଛତି ॥
 ମାନସେ ଚ ବିଲୀନେ ତୁ ଯସ୍ମୃଷଂ ଚାତ୍ମସାକ୍ଷିକମ୍ ।
 ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ଚାମୃତଂ ଶୁକ୍ରଂ ସା ଗତିର୍ଲୋକ ଏବ ସଃ ॥ ୨୪॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତଂ – ନିଦ୍ରେବାନ୍ତର୍ହିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ଶୁଦ୍ଧିତମୟା ପିୟା ସ୍ଵପ୍ନ ଇବ ଯଃ
 ପଶ୍ୟତୀନ୍ଦ୍ରିୟବିଲେଽବିବଶଃ ପ୍ରଣବାଖ୍ୟଂ ପ୍ରଣେତାରଂ ଭାରୂପଂ ବିଗତନିଦ୍ରଂ ବିଜରଂ ବିମୃତ୍ୟୁଂ
 ବିଶୋକଂ ଚ ସୋଽପି ପ୍ରଣବାଖ୍ୟଃ ପ୍ରଣେତା ଭାରୂପୋ ବିଗତନିଦ୍ରୋ ବିଜରୋ
 ବିମୃତ୍ୟୁର୍ବିଶୋକୋ ଭବତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଏବଂ ପ୍ରାଣମଥୋଜ୍ଞାରଂ ଯସ୍ମାସ୍ତର୍ବମନେକଧା ।
 ଯୁନକ୍ତି ଯୁଞ୍ଜିତେ ବାଽପି ତସ୍ମାଦ୍ୟୋଗ ଇତି ସ୍ମୃତଃ ॥
 ଏକତ୍ଵଂ ପ୍ରାଣମନସୋରିନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ତଥୈବ ଚ ।
 ସର୍ବଭାବପରିତ୍ୟାଗୋ ଯୋଗ ଇତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ॥ ୨୫॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ – ଯଥା ବାଃପୁରାରିଣଃ ଶାକୁନିକଃ ସୁତ୍ରୟନ୍ଦ୍ରେଣୋଜ୍ଜୃତୋଦରେଃ ଗୌ
ଭୁହୋତ୍ୟେବଂ ବାବ ଖଲ୍ଲିମାନ୍ପ୍ରାଣାନୋମିତ୍ୟନେନୋଜ୍ଜୃତ୍ୟାନାମୟେଃ ଗୌ
ଭୁହୋତ୍ୟତସ୍ତପ୍ତୋର୍ବିବ ସଃ ।

ଅଥ ଯଥା ତପ୍ତୋର୍ବିସର୍ପିସ୍ତୃଣକାଷ୍ଠସଂସ୍ପର୍ଶେନୋଜ୍ଜୃଲତୀତ୍ୟେବଂ ବାବ
ଖଲ୍ଲସାବପ୍ରାଣାଶ୍ୟଃ ପ୍ରାଣସଂସ୍ପର୍ଶେନୋଜ୍ଜୃଲତି ।

ଅଥ ଯଦୁଜ୍ଜୃଲତ୍ୟେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଣୋ ରୂପଂ ଚୈତଦ୍ଦିଷ୍ଟୋଃ ପରମଂ ପଦଂ ଚୈତଦ୍ବ୍ରହ୍ମସ୍ୟ
ରୁଦ୍ରତ୍ବମେତଦ୍ପରିମିତଧା ଚାତ୍ତାନଂ ବିଭଜ୍ୟ ପୂରୟତୀମ୍ନାଲୋକାନିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ବହ୍ନେଷ୍ଠ ଯଦ୍ବଦ୍-ଖଲ୍ଲ ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାଃ ସୂର୍ଯ୍ୟାନ୍ନୟୁଶାଶ୍ଵ ତଥୈବ ତସ୍ୟ ।
ପ୍ରାଣାଦୟୋ ବୈ ପୁନରେବ ତସ୍ମାଦଭ୍ୟୁଜ୍ଜରନ୍ତୀହ ଯଥାକ୍ରମେଣ ।। ୨୭।।

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ – ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବାବୈତତ୍ତେଜଃ ପରସ୍ୟାମୃତସ୍ୟ ।

ଅଶରୀରସୌଷ୍ଠ୍ୟମସୌତଜ୍ଜୃତମ୍ ।

ଅଥାଃଋଷିଃ ସନ୍ନତସି ନିହିତଂ ବୈତଦେକାଗ୍ରେଣୈବମନ୍ତ୍ରହୃଦୟାକାଶଂ ବିନ୍ନୁଦନ୍ତି ଯତ୍ତସ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିରିବ
ସଂପଦ୍ୟତୀତ୍ୟତସ୍ତଦ୍-ଭାବମଚିରେଣୈତି ଭୂମାବୟସ୍ତ୍ବିଷ୍ଠଂ ନିହିତଂ ଯଥାଋଚିରେଣୈତି ଭୂମିତ୍ବମ୍ ।

ମୃଦୁସ୍ତଂ ସ୍ଥମୟସ୍ତ୍ବିଷ୍ଠଂ ଯଥାଋଗ୍ନୟସ୍ଫାରାଦୟୋ ନାଭିଭବନ୍ତି ।

ପ୍ରଣଶ୍ୟତି ଚିତ୍ତଂ ତଥାଋଶ୍ଚୟେଣ ସହୈବମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ହୃଦ୍ୟାକାଶମୟଂ କୋଶମାନନ୍ଦଂ ପରମାଲୟମ୍ ।

ସ୍ଵଂ ଯୋଗଶ୍ଚ ତତୋଽସ୍ଥାକଂ ତେଜଶ୍ଚୈବାଗ୍ନିସୂର୍ଯ୍ୟୟୋଃ ।। ୨୮।।

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ଭୂତେନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାନତିକ୍ରମ୍ୟ ତତଃ ପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟାଜ୍ୟଂ ଧୃତିଦଶ୍ଵଂ

ଧନୁର୍ଗୃହୀତ୍ଵାଋନଭିମାନମୟେନ ଚୈବେଷୁଣା ତଂ ବ୍ରହ୍ମଦ୍ଵାରପାରଂ ନିହିତ୍ୟାଋଦ୍ୟଂ ସଂମୋହମୌଳୀ

ତୃଷ୍ଣେର୍ଷ୍ୟାକୁଶ୍ଵଳୀ ତନ୍ନୀରାଘବେତ୍ର୍ୟଭିମାନାଧ୍ୟକ୍ଷଃ କ୍ରୋଧଜ୍ୟଂ ପ୍ରଲୋଭଦଶ୍ଵଂ

ଧନୁର୍ଗୃହୀତ୍ଵେଚ୍ଛାମୟେନ ଚୈବେଷୁଣୋମାନି ଖଲ୍ଲ ଭୂତାନି ହନ୍ତି ତଂ

ହତ୍ଵୋଜ୍ଞାରପୁବେନାନ୍ତ୍ରହୃଦୟାକାଶସ୍ୟ ପାରଂ ତୀର୍ତ୍ତାଋବିର୍ଭୂତେଽଧିକ୍ତରାକାଶେ

ଶନକୈରବଚୈବାବଚକୃତ୍ୱାତୁକାମଃ ସଂବିଶତ୍ୟେବଂ ବ୍ରହ୍ମଶାଳାଂ ବିଶେଷତଶ୍ଚତୁର୍ଥାଲଂ ବ୍ରହ୍ମକୋଶଂ
ପ୍ରଶୁଦେହୁର୍ବାଗମେନେତ୍ୟତଃ ଶୁଦ୍ଧଃ ପୁତ୍ରଃ ଶୂନ୍ୟଃ ଶାନ୍ତୋଽପ୍ରାଣୋ ନିରାତ୍ମାଽନନ୍ତୋଽକ୍ଷୟଃ
ସ୍ଥିରଃ ଶାଶ୍ୱତୋଽଜଃ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଃ ସ୍ୱେ ମହିମ୍ନି ତିଷ୍ଠତ୍ୟତଃ ସ୍ୱେ ମହିମ୍ନି ତିଷ୍ଠମାନଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାଽବୃତ୍ତଚକ୍ରମିବ
ସଂସାରଚକ୍ରମାଲୋକୟତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଷଡ୍ଭିର୍ମାସୈଷ୍ଠ ଯୁକ୍ତସ୍ୟ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତସ୍ୟ ଦେହିନଃ ।

ଅନନ୍ତଃ ପରମୋ ଗୁହ୍ୟଃ ସମ୍ୟଗ୍ୟୋଗଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ॥

ରଜସ୍ତମୋଭ୍ୟାଂ ବିଜସ୍ୟ ସୁସମିଜସ୍ୟ ଦେହିନଃ ।

ପୁତ୍ରଦାରକୁରୁମ୍ଭେଷୁ ସକ୍ତସ୍ୟ ନ କଦାଚନ ॥ ୨୮॥

ଏବମୁକ୍ତାଽନ୍ତର୍ହୃଦୟଃ ଶାକାୟନ୍ୟସ୍ତସ୍ତୈ ନମସ୍ତୃତ୍ୱାଽନୟା ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟା ରାଜନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣଃ
ପଛାନମାରୁଦାଃ ପୁତ୍ରାଃ ପ୍ରଜାପତେରିତି ସଂତୋଷଂ ଦ୍ୟୁଦୃତିତିଷ୍ଠାଂ ଶାନ୍ତତ୍ୱଂ
ୟୋଗାଭ୍ୟାସାଦବାପ୍ନୋତୀତ୍ୟେତଦ୍ଭୁହ୍ୟତମଂ ନାପୁତ୍ରାୟ ନାଶିଷ୍ୟାୟ ନାଶାନ୍ତାୟ
କୀର୍ତ୍ତୟେଦିତ୍ୟନନ୍ୟଭକ୍ତାୟ ସର୍ବଗୁଣସଂପନ୍ନାୟ ଦଦ୍ୟାତ୍ ॥ ୨୯॥

ଓଁ ଶୁଚୌ ଦେଶେ ଶୁଚିଃ ସତ୍ତ୍ୱସ୍ଥଃ ସଦଧୀୟାନଃ ସଦ୍ୱାଦୀ

ସଦ୍ଧ୍ୟାୟା ସଦ୍ୟାଜୀ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟତଃ ସଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଣି ସତ୍ୟଭିଲାଷିଣି ନିର୍ବୃତ୍ତୋଽନ୍ୟସ୍ତଦ୍ଫଳଚ୍ଛିନ୍ନପାଶୋ
ନିରାଶଃ ପରେଷ୍ଠାତ୍ତ୍ୱବଦ୍ୱିଗତଭୟୋ ନିଷ୍କାମୋଽକ୍ଷୟମପରିମିତଂ ସୁଖମାକ୍ରମ୍ୟ ତିଷ୍ଠତି ।

ପରମଂ ବୈ ଶେବଧେରିବ ପରସ୍ୟୋଜ୍ଜରଣଂ ଯନ୍ନିଷ୍କାମତ୍ୱମ୍ ।

ସ ହି ସର୍ବକାମମୟଃ ପୁରୁଷୋଽଧ୍ୟବସାୟସଂକଳ୍ପାଭିମାନଲିଙ୍ଗୋ ବଦ୍ଧୋଽତସ୍ତଦ୍ୱିପରୀତୋ ମୁକ୍ତଃ ।

ଅତ୍ରେକ ଆହୁଃ-ଗୁଣଃ ପ୍ରକୃତିଭେଦବଶାଦଧ୍ୟବସାୟାତ୍ତ୍ୱବନ୍ଧମୁପାଗତୋଽଧ୍ୟବସାୟସ୍ୟ

ଦୋଷକ୍ଷୟାଦିମୋକ୍ଷଃ ।

ମନସା ହ୍ୟେବ ପଶ୍ୟତି ମନସା ଶୃଣୋତି କାମଃ ସଂକଳ୍ପୋ ବିଚିକିତ୍ରା ଶ୍ରଦ୍ଧାଽଗ୍ରଦା

ଧୃତିରଧୃତିର୍ହ୍ରୀର୍ଧୀର୍ତୀରିତ୍ୟେତସ୍ତର୍ବଂ ମନ ଏବ ।

ଗୁଣୌର୍ଦ୍ଧ୍ୱେରୂପାମାନଃ କଲୁଷୀକୃତଶ୍ଚାସ୍ଥିରଶ୍ଚକ୍ଷିଲୋ ଲୁପ୍ୟମାନଃ ସସ୍ମୃହୋ ବ୍ୟଗ୍ରଶ୍ଚାଭିମାନିତ୍ଵଂ
 ପ୍ରୟାତ ଇତ୍ୟହଂ ସୋ ମମେଦମିତ୍ୟେବଂ ମନ୍ୟମାନୋ ନିବଧ୍ନାତ୍ୟାତ୍ମନାତ୍ମାନଂ ଜାଲେନେବ
 ଖଟରୋଽତଃ ପୁରୁଷୋଽଧ୍ୟାବସାୟସଂକଲ୍ପାଭିମାନଲିଙ୍ଗୋ ବଘୋଽତସ୍ତଦ୍ୱିପରୀତୋ ମୁକ୍ତଃ ।
 ତସ୍ମାନ୍ନିରଧ୍ୟାବସାୟୋ ନିଃସଂକଲ୍ପୋ ନିରଭିମାନସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟେଦେତନ୍ନୋକ୍ଷଲକ୍ଷଣମେଷାଽତ୍ର
 ବ୍ରହ୍ମପଦବ୍ୟେଷୋଽତ୍ର ଦ୍ୱାରବିବରୋଽନେନାସ୍ୟ ତମସଃ ପାରଂ ଗମିଷ୍ୟତି ।
 ଅତ୍ର ହି ସର୍ବେ କାମାଃ ସମାହିତା ଇତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।
 ଯଦା ପଞ୍ଚାବତିଷ୍ଠନ୍ତେ ଜ୍ଞାନାନି ମନସା ସହ ।
 ବୁଦ୍ଧିଶ୍ଚ ନ ବିଚେଷ୍ଟତେ ତାମାହୁଃ ପରମାଂ ଗତିମ୍ ॥
 ଏତଦ୍ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଽନ୍ତର୍ହୃଦୟଃ ଶାକାୟନ୍ୟସ୍ତସ୍ମୈ ନମସ୍କୃତ୍ୱା ଯଥାବଦୁପଚାରୀ କୃତକୃତ୍ୟା
 ମରୁଦୁତ୍ତରାୟଣଂ ଗତୋ ନ ହ୍ୟତ୍ରୋଦ୍ବର୍ତ୍ତନା ଗତିରେଷୋଽତ୍ର ବ୍ରହ୍ମପଥଃ ସୌରଂ ଦ୍ୱାରଂ
 ଭିକ୍ଷୋର୍ଜ୍ଞେନ ବିନିର୍ଗତା ଇତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।
 ଅନନ୍ତା ରଶ୍ମୟସ୍ତସ୍ୟ ଦୀପବଦ୍ୟଃ ସ୍ଥିତୋ ହୃଦି ।
 ସିତାସିତାଃ କରୁନୀଲାଃ କପିଳା ମୃଦୁଲୋହିତାଃ ॥
 ଉର୍ଧ୍ୱମେକଃ ସ୍ଥିତସ୍ତେଷାଂ ଯୋ ଭିତ୍ତା ସୂର୍ଯ୍ୟମଶ୍ୱଲମ୍ ।
 ବ୍ରହ୍ମଲୋକମତିକ୍ରମ୍ୟ ତେନ ଯାନ୍ତି ପରାଂ ଗତିମ୍ ॥
 ଯଦସ୍ୟାନ୍ୟଦ୍ରଶ୍ମିଶତମୂର୍ଧ୍ୱମେବ ବ୍ୟବସ୍ଥିତମ୍ ।
 ତେନ ଦେବନିକାୟାନାଂ ସ୍ୱଧାମାନି ପ୍ରପଦ୍ୟତେ ॥
 ଯେ ନୈକରୂପାଶ୍ଚାଧସ୍ତାଦ୍ରଶ୍ମୟୋଽସ୍ୟ ମୃଦୁପ୍ରଭାଃ ।
 ଇହ କର୍ମୋପଭୋଗାୟ ତୈଃ ସଂସରତି ସୋଽବଶଃ ॥
 ତସ୍ମାତ୍ସର୍ଗସ୍ୱର୍ଗାପବର୍ଗହେତୁର୍ଭଗବାନସାବାଦିତ୍ୟ ଇତି ॥ ୩୦ ॥

କିମାତ୍ମକାନି ବା ଏତାନୀନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ପ୍ରଚରନ୍ତ୍ୟଞ୍ଜନ୍ତା ଚୈତେଷାମିହ କୋ ନିୟନ୍ତା ବେତ୍ୟାହ
ପ୍ରତ୍ୟାହାତ୍ମାତ୍ମକାନୀତ୍ୟାତ୍ମା ହ୍ୟେଷାମୁଞ୍ଜନ୍ତା ନିୟନ୍ତା ବାଃସ୍ତରସୋ ଭାନବୀୟାଶ୍ଚ ମରୀଚୟେ
ନାମାଥ ପଞ୍ଚମି ରଶ୍ମିଭିର୍ବିଷୟାନତି ।

କତମ ଆତ୍ମେତି ଯୋଃୟଂ ଶୁଦ୍ଧଃ ପୂତଃ ଶୁନ୍ୟଃ ଶାନ୍ତାଦିଲକ୍ଷଣୋକ୍ତଃ ସ୍ୱକୈର୍ଲିଙ୍ଗେରୂପଗୃହ୍ୟଃ ।
ତସ୍ୟୈତଲ୍ଲିଙ୍ଗମଲିଙ୍ଗସ୍ୟାଗ୍ନେର୍ଯଦୌଷ୍ଟ୍ୟମାବିଷ୍ଟଂ ଚାପାଂ ଯଃ ଶିବତମୋ ରସ ଇତ୍ୟେକେଽଥ
ବାକ୍-ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଚକ୍ଷୁର୍ମନଃ ପ୍ରାଣ ଇତ୍ୟେକେଽଥ ବୁଦ୍ଧିର୍ଧୃତିଃ ସ୍ମୃତିଃ ପ୍ରଜ୍ଞାନମିତ୍ୟେକେ ।
ଅଥ ତେ ବା ଏତସ୍ୟୈବଂ ଯଥୈବେହ ବୀଜସ୍ୟାଙ୍କୁରା ବାଃଥ ଧୂମାର୍ଚିର୍ବିଷ୍ଣୁଲିଙ୍ଗା
ଇବାଗ୍ନେଶ୍ୱେତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି । ବହ୍ନେଶ୍ଚ ଯଦ୍ୱତ୍-ଖଲୁ ବିଷ୍ଣୁଲିଙ୍ଗାଃ ସୂର୍ଯ୍ୟାନୁୟୁଷାଶ୍ଚ ତଥୈବ ତସ୍ୟ ।
ପ୍ରାଣାଦୟୋ ବୈ ପୁନରେବ ତସ୍ମାଦଭ୍ୟୁଦୟରନ୍ତୀହ ଯଥାକ୍ରମେଣ ।। ୩୧।।

ତସ୍ମାଦ୍ବା ଏତସ୍ମାଦାତ୍ମାନି ସର୍ବେ ପ୍ରାଣାଃ ସର୍ବେ ଲୋକାଃ ସର୍ବେ ବେଦାଃ
ସର୍ବେ ଦେବାଃ ସର୍ବାଣି ଚ ଭୂତାନ୍ୟଜରନ୍ତି ତସ୍ୟୋପନିଷସୂତ୍ୟସ୍ୟ ସତ୍ୟମିତି ।
ଅଥ ଯଥାଃଫ୍ରେଧାଗ୍ନେରଭ୍ୟାହିତସ୍ୟ ପୃଥଗ୍-ଧୂମା ନିଶ୍ଚରନ୍ତ୍ୟେବଂ ବା ଏତସ୍ୟ ମହତୋ ଭୂତସ୍ୟ
ନିଃଶ୍ୱସିତମେତଦ୍ୟଦୃଗ୍-ବେଦୋ ଯଜୁର୍ବେଦଃ ସାମବେଦୋଽଥର୍ବାଙ୍ଗିରସ ଇତିହାସଃ ପୁରାଣଂ
ବିଦ୍ୟୋପନିଷଦଃ ଶ୍ଳୋକାଃ ସୂତ୍ରାଣ୍ୟନୁବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନି ବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନ୍ୟସ୍ୟୈବୈତାନି ବିଶ୍ୱା ଭୂତାନି ।। ୩୨।।

ପଞ୍ଚେଷ୍ଟକୋ ବା ଏଷୋଃଗ୍ନିଃ ସଂବସ୍ତରସ୍ତସ୍ୟେମା ଇଷ୍ଟକା ଯେ ବସନ୍ତୋ ଗ୍ରୀଷ୍ମୋ ବର୍ଷାଃ ଶରଦ୍ଦେମନ୍ତଃ
ସ ଶିରଃପକ୍ଷସୀପୃଷ୍ଠପୁଚ୍ଛବାନେଷୋଃଗ୍ନିଃ ପୁରୁଷବିଦଃ ସେୟଂ ପ୍ରଜାପତେଃ ପ୍ରଥମା ଚିତିଃ ।
କର୍ତ୍ତୈର୍ଯଜମାନମନ୍ତ୍ରିକମୁତ୍ସିପ୍ତା ବାୟବେ ପ୍ରାୟଜ୍ଞତ୍ ।
ପ୍ରାଣୌ ବୈ ବାୟୁଃ ପ୍ରାଣୋଃଗ୍ନିସ୍ତସ୍ୟେମା ଇଷ୍ଟକା ଯଃ ପ୍ରାଣୋ ବ୍ୟାନୋଽପାନଃ ସମାନ ଭଦାନଃ ସ
ଶିରଃପକ୍ଷସୀପୃଷ୍ଠପୁଚ୍ଛବାନେଷୋଃଗ୍ନିଃ ପୁରୁଷବିଦସ୍ତଦିଦମନ୍ତ୍ରିକଂ ପ୍ରଜାପତେର୍ଦ୍ୱିତୀୟା ଚିତିଃ
କର୍ତ୍ତୈର୍ଯଜମାନଂ ଦିବମୁତ୍ସିପ୍ତେନ୍ଦ୍ରାୟ ପ୍ରାୟଜ୍ଞଦସ୍ୟୌ ବା ଆଦିତ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରଃ ସୈଷୋଃଗ୍ନିସ୍ତସ୍ୟେମା
ଇଷ୍ଟକା ଯଦୃଗ୍ୟଜୁଃସାମାଥର୍ବାଙ୍ଗିରସା ଇତିହାସଃ ପୁରାଣଂ ସ ଶିରଃପକ୍ଷସୀପୁଚ୍ଛପୃଷ୍ଠବାନେଷୋଃଗ୍ନିଃ
ପୁରୁଷବିଦଃ ସୈଷା ଦ୍ୟୌଃ ପ୍ରଜାପତେସ୍ତୃତୀୟା ଚିତିଃ କର୍ତ୍ତୈର୍ଯଜମାନସ୍ୟାତ୍ମବିଦେଽବଦାନଂ
କରୋତ୍ୟଥାତ୍ମବିଦୁତ୍ସିପ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣେ ପ୍ରାୟଜ୍ଞତ୍ରାଃଽନନ୍ଦୀ ମୋଦୀ ଭବତି ।। ୩୩।।

ପୃଥିବୀ ଗାର୍ହପତ୍ୟୋଽନ୍ତରିକ୍ଷଂ ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନିର୍ଦୈର୍ଘୀରାହବନୀୟସ୍ତତ
ଏବ ପବମାନପାବକଶୁଚୟ ଆବିଷ୍କୃତମେତେନାସ୍ୟ ଯଜ୍ଞମ୍ ।
ୟତଃ ପବମାନପାବକଶୁଚିସଂଘାତୋ ହି ଜାଠରସ୍ତସ୍ମାଦଗ୍ନିର୍ଯ୍ୟଷ୍ଟବ୍ୟଶ୍ଚେତବ୍ୟଃ
ସ୍ତୋତବ୍ୟୋଽଭିଧ୍ୟାତବ୍ୟଃ ।
ୟଜମାନୋ ହବିର୍ଗୃହୀତ୍ବା ଦେବତାଭିଧ୍ୟାନମିଚ୍ଛତି ।
ହିରଣ୍ୟବର୍ଣ୍ଣଃ ଶକୁନୋ ହୃଦ୍ୟାଦିତ୍ୟେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ।
ମଦ୍ଭୁହଂସସ୍ତେଜୋବୃଷଃ ସୋଽସ୍ଥିନ୍ନଗ୍ନୌ ଯଜାମହେ ॥
ଇତି ଚାପି ମନ୍ତ୍ରାର୍ଥଂ ବିଚିନୋତି ।
ତସ୍ତବିତୁର୍ବରେଣ୍ୟଂ ଭର୍ଗୋଽସ୍ୟାଭିଧ୍ୟେୟଂ ଯୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୟନ୍ତଃସ୍ଥୋ ଧ୍ୟାୟାହ
ମନଃଶାନ୍ତିପଦମନୁସରତ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟେବ ଧତ୍ତେଽତ୍ରେମେ ଶ୍ଳୋକା ଭବନ୍ତି ।
ଯଥା ନିରିକ୍ଷନୋ ବହିଃ ସ୍ବୟେନାବୁପଶାମ୍ୟତେ ।
ତଥା ବୃତ୍ତିକ୍ଷୟାଚିତ୍ତଂ ସ୍ବୟେନାବୁପଶାମ୍ୟତେ ॥
ସ୍ବୟେନାବୁପଶାନ୍ତସ୍ୟ ମନସଃ ସତ୍ୟକାମତଃ ।
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥବିମୂଢସ୍ୟାନ୍ତତାଃ କର୍ମବଶାନୁଗାଃ ॥
ଚିତ୍ତମେବ ହି ସଂସାରଂ ତତ୍-ପ୍ରୟତ୍ନେନ ଶୋଧୟେତ୍ ।
ୟଚ୍ଚିତ୍ତସ୍ତନ୍ନୟୋ ଭବତି ଗୁହ୍ୟମେତସ୍ତନାତନମ୍ ॥
ଚିତ୍ତସ୍ୟ ହି ପ୍ରସାଦେନ ହନ୍ତି କର୍ମ ଶୁଭାଶୁଭମ୍ ।
ପ୍ରସନ୍ନାତ୍ମାତ୍ମନି ସ୍ଥିତ୍ବା ସୁଖମବ୍ୟୟମଶ୍ରୁତେ ॥
ସମାସକ୍ତଂ ଯଥା ଚିତ୍ତଂ ଜନ୍ତୋର୍ବିଷୟଗୋଚରେ ।
ୟଦ୍ୟେବଂ ବ୍ରହ୍ମଣି ସ୍ୟାତ୍ତଲ୍ଲୋ ନ ମୁଚ୍ୟେତ ବନ୍ଧନାତ୍ ॥

ମନୋ ହି ଦ୍ଵିବିଧଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ଚାଶୁଦ୍ଧମେବ ଚ ।
ଅଶୁଦ୍ଧଂ କାମସଂପର୍କାଚ୍ଛୁଦ୍ଧଂ କାମବିବର୍ଜିତମ୍ ॥

ଲୟବିକ୍ଷେପରହିତଂ ମନଃ କୃତ୍ଵା ସୁନିଶ୍ଚଳମ୍ ।
ୟଦା ଯାତ୍ୟମନୀଭାବଂ ତଦା ତପ୍ତରମଂ ପଦମ୍ ॥

ତାବନ୍ନନୋ ନିରୋଦ୍ଧବ୍ୟଂ ହୃଦି ଯାବଦ୍ଭବତକ୍ଷୟମ୍ ।
ଏତଦ୍ଭଜାନଂ ଚ ମୋକ୍ଷଂ ଚ ଶେଷାନ୍ୟେ ଗ୍ରହ୍ଣବିସ୍ତରାଃ ॥

ସମାଧିନିର୍ଯ୍ୟୌତମଲସ୍ୟା ଚେତସୋ ନିବେଶିତସ୍ୟାତ୍ମନି ଯୁସ୍ମୁଖଂ ଭବେତ୍ ।
ନ ଶକ୍ୟତେ ବର୍ଣ୍ଣୟିତୁଂ ଗିରା ତଦା ସ୍ଵୟଂ ତଦନ୍ତଃକରଣେନ ଗୃହ୍ୟତେ ॥

ଅପାମାପୋଃଶ୍ଚିରଶ୍ଚୌ ବା ବ୍ୟୋମ୍ନି ବ୍ୟୋମ ନ ଲକ୍ଷୟେତ୍ ।
ଏବମନ୍ତର୍ଗତଂ ଯସ୍ୟ ମନଃ ସ ପରିମୁଚ୍ୟତେ ॥

ମନ ଏବ ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ କାରଣଂ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷୟୋଃ ।
ବନ୍ଧାୟ ବିଷୟାସଙ୍ଗିଂ ମୋକ୍ଷୋ ନିର୍ବିଷୟଂ ସ୍ମୃତମିତି ॥

ଅତୋଽନଗ୍ନିହୋତ୍ର୍ୟନଗ୍ନିଚିଦଜ୍ଞାନଭିଧ୍ୟାୟିନାଂ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପଦବ୍ୟୋମାନୁସ୍ମରଣଂ ବିରୁଦ୍ଧଂ
ତସ୍ମାଦଗ୍ନିର୍ଯ୍ୟଷ୍ଟବ୍ୟଶ୍ଚେତବ୍ୟଃ ସ୍ତ୍ରୋତବ୍ୟୋଽଭିଧ୍ୟାତବ୍ୟଃ ॥ ୩୪॥

ନମୋଽଗ୍ନୟେ ପୃଥିବୀକ୍ଷିତେ ଲୋକସ୍ତୁତେ ଲୋକମସ୍ତୈ ଯଜମାନାୟ ଧେହି
ନମୋ ବାୟୁବେଽନ୍ତରିକ୍ଷିତେ ଲୋକସ୍ତୁତେ ଲୋକମସ୍ତୈ ଯଜମାନାୟ ଧେହି
ନମ ଆଦିତ୍ୟାୟ ଦିବିକ୍ଷିତେ ଲୋକସ୍ତୁତେ ଲୋକମସ୍ତୈ ଯଜମାନାୟ ଧେହି
ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ ସର୍ବକ୍ଷିତେ ସର୍ବସ୍ତୁତେ ସର୍ବମସ୍ତୈ ଯଜମାନାୟ ଧେହି ।
ହିରଣ୍ମୟେନ ପାତ୍ରେଣ ସତ୍ୟସ୍ୟାପିହିତଂ ମୁଖମ୍ ।

ତତ୍ତ୍ଵଂ ପୁଷ୍ପନୃପାବୃଣୁ ସତ୍ୟଧର୍ମାୟ ବିଷ୍ଣୁବେ ।
 ଯୋଃସାବାଦିତ୍ୟେ ପୁରୁଷଃ ସୋଃସାବହମିତି ॥
 ଏଷ ହ ବୈ ସତ୍ୟଧର୍ମୋ ଯଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟାଦିତ୍ୟତ୍ତ୍ଵଂ ତଚ୍ଛୁକ୍ଳଂ ପୁରୁଷମଲିଙ୍ଗଂ ନଭସୋଃତ୍ତର୍ଗତସ୍ୟ
 ତେଜସୋଃଶମାତ୍ରମେତଦ୍ୟଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଇବେତ୍ୟକ୍ଷିଣ୍ୟଗୌ
 ଚୈତନ୍-ବ୍ରହ୍ମୈତଦମୃତମେତନ୍-ଭର୍ଗଃ ।
 ଏତସ୍ତତ୍ୟଧର୍ମୋ ନଭସୋଃତ୍ତର୍ଗତସ୍ୟ ତେଜସୋଃଶମାତ୍ରମେତନ୍ ।
 ଯଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟୋଃମୃତଂ ଯସ୍ୟ ହି ସୋମଃ ପ୍ରାଣା ବାଃପ୍ୟୟନ୍ତୁରା
 ଏତନ୍-ବ୍ରହ୍ମୈତଦମୃତମେତନ୍-ଭର୍ଗଃ ।
 ଏତସ୍ତତ୍ୟଧର୍ମୋ ନଭସୋଃତ୍ତର୍ଗତସ୍ୟ ତେଜସୋଃଶମାତ୍ରମେତଦ୍ୟଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ଯଜୁର୍ଦୀପ୍ୟତି ।
 ଓମାପୋ ଜ୍ୟୋତିରସୋଃମୃତଂ ବ୍ରହ୍ମ ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ଵରୋମ୍ ।
 ଅଷ୍ଟପାଦଂ ଶୁଚିଂ ହଂସଂ ତ୍ରିସୂତ୍ରମଶୁମବ୍ୟୟମ୍ ।
 ଦ୍ଵିଧର୍ମୋଽକ୍ଷଂ ତେଜସେକ୍ଷଂ ସର୍ବଂ ପଶ୍ୟନ୍-ପଶ୍ୟତି ॥
 ନଭସୋଃତ୍ତର୍ଗସ୍ୟ ତେଜସୋଃଶମାତ୍ରମେତଦ୍ୟଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ଉଦିତ୍ଵା ମୟୂଖେ ଭବତ
 ଏତସ୍ତବିସ୍ତତ୍ୟଧର୍ମ ଏତଦ୍ୟଜୁରେତଉପ ଏତଦଗ୍ନିରେତଦ୍ଵାୟୁରେତନ୍-ପ୍ରାଣ ଏତଦାପ ଏତଜନ୍ତ୍ରମା
 ଏତଚ୍ଛୁକ୍ରମେତଦମୃତମ୍ ।
 ଏତନ୍-ବ୍ରହ୍ମବିଷୟମେତନ୍-ଭାନୁରର୍ଣ୍ଣବସ୍ତସ୍ମିନ୍ନେବ ଯଜମାନାଃ ସୈନ୍ଧବ ଇବ ବ୍ଲୀୟନ୍ତ ଏଷା ବୈ
 ବ୍ରହ୍ମୈକତାଃତ୍ର ହି ସର୍ବେ କାମାଃ ସମାହିତା ଇତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।
 ଅଂଶୁଧାରୟ ଇବାଶୁବାତେରିତଃ ସଂସ୍କରତ୍ୟସାବତ୍ତର୍ଗଃ ସୁରାଣାମ୍ ।
 ଯୋ ହୈବଂବିସ୍ତ୍ର ସବିସ୍ତ୍ର ଦ୍ଵୈତବିସ୍ତ୍ରୈକଧାମେତଃ ସ୍ୟାଉଦାତ୍ତକଶ୍ଚ ।
 ଯେ ବିନ୍ଦବ ଇବାଭ୍ୟୁଜରନ୍ତ୍ୟଜସ୍ରଂ ବିଦ୍ୟୁଦିବାଭ୍ରାଚିଷଃ ପରମେ ବ୍ୟୋମନ୍ ।
 ତେଽଚିଷୋ ବୈ ଯଶସ ଆଶ୍ରୟବଶାଞ୍ଜଗାଭିରୂପା ଇବ କୃଷ୍ଣବର୍ତ୍ତନଃ ॥ ୩୫॥

ଦ୍ଵେ ବାବ ଖଲ୍ଲେତେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟୋତିଷୋ ରୂପକେ ଶାନ୍ତମେକଂ ସମୃଦ୍ଧଂ ଚୈକମଥ
 ଯଜ୍ଞତଂ ତସ୍ୟାଃଽଧାରଂ ଖମଥ ଯସ୍ତମୃଦ୍ଧମିଦଂ ତସ୍ୟାନ୍ନଂ
 ତସ୍ମାନ୍ନନ୍ଦୌଷଧାଜ୍ୟାମିଷପୁରୋତାଶସ୍ଥାଲୀପାକାଦିଭିର୍ଯୁଷ୍ଟବ୍ୟମନ୍ତର୍ବେଦ୍ୟାମ୍ ।
 ଆସ୍ନାବଶିଷ୍ଟୈରନ୍ନପାନୈଷ୍ଟାଃଽସ୍ୟମାହବନୀୟମିତି ମତ୍ତା ତେଜସଃ ସମୃଦ୍ଧ୍ୟ
 ପୁଣ୍ୟଲୋକବିଜିତ୍ୟର୍ଥାୟାମୃତତ୍ଵାୟତ ।
 ଅତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି – ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଜୁହୁୟାସ୍ପର୍ଗକାମୋ ଯମରାଜ୍ୟମଗ୍ନିଷ୍ଟୋମେନାଭିଯଜତି
 ସୋମରାଜ୍ୟମୁକ୍-ଥେନ ସୂର୍ଯ୍ୟରାଜ୍ୟଂ ଷୋଡଶୀନା ସ୍ଵାରାଜ୍ୟମତିରାତ୍ରେଶ
 ପ୍ରଜାପତ୍ୟମାସହସ୍ରସଂବସ୍ରରାତ୍ରକ୍ରତୁନେତି ।
 ବର୍ତ୍ତ୍ୟାଧାରସ୍ନେହସ୍ନୋଗାଦ୍ୟଥା ଦୀପସ୍ୟ ସଂସ୍ଥିତିଃ ।
 ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାଶ୍ଟୋପସ୍ନୋଗାଦିମୌ ସ୍ଥିତାବାତ୍ସୁଶୁଚୀ ତଥା ॥ ୩୭॥

ତସ୍ମାଦୋମିତ୍ୟନେନୈତଦୁପାସୀତାପରିମିତଂ ତେଜସ୍ତତ୍ତ୍ଵୋଧାଃଭିହିତମଗ୍ନାବାଦିତ୍ୟେ ପ୍ରାଣେ ।
 ଅଥୈଷା ନାତ୍ୟନ୍ନବହୁମିତ୍ୟେଷାଗ୍ନୌ ହୁତମାଦିତ୍ୟଂ ଗମୟତ୍ୟତୋ ଯୋ
 ରସୋଽସ୍ରବସ୍ର ଉଦ୍ଧୀଥଂ ବର୍ଷତି ତେନେମେ ପ୍ରାଣାଃ ପ୍ରାଣେଭ୍ୟଃ ପ୍ରଜା
 ଇତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ଯଜବିରଗ୍ନୌ ହୃୟତେ ତଦାଦିତ୍ୟଂ ଗମୟତି ତସ୍ମୈ
 ରଶ୍ମିଭିର୍ବର୍ଷତି ତେନାନ୍ନଂ ଭବତ୍ୟନ୍ନାଦ୍-ଭୂତାନାମୁପୁଞ୍ଜିରିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଅଗ୍ନୌ ପ୍ରାସ୍ତାଃଽହୁତିଃ ସମ୍ୟଗାଦିତ୍ୟମୁପତିଷ୍ଠତେ ।
 ଆଦିତ୍ୟାଜ୍ଞାୟତେ ବୃଷ୍ଟିର୍ବୃଷ୍ଟେରନ୍ନଂ ତତଃ ପ୍ରଜାଃ ॥ ୩୭॥

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଜୁହ୍ଵାନୋ ଲୋଭଜାଲଂ ଭିନତ୍ୟତଃ ସଂମୋହଂ ଛିତ୍ତ୍ଵା ନ କ୍ରୋଧାନ୍ସୁଷ୍ଠାନଃ
 କାମମଭିଧ୍ୟାୟମାନସ୍ତତଶ୍ଚତୁର୍ଜାଲଂ ବ୍ରହ୍ମକୋଶଂ ଭିନ୍ନଦତଃ ପରମାକାଶମତ୍ର ହି
 ସୌରସୌମ୍ୟାଗ୍ନେୟସାତ୍ଵିକାନି ମଣ୍ଡଲାନି ଭିତ୍ତ୍ଵା ତତଃ ଶୁଦ୍ଧଃ ସତ୍ତ୍ଵାତ୍ରରସ୍ତମତଲମମୃତମତୁ୍ୟତଂ
 ଧ୍ରୁବଂ ବିଷ୍ଣୁସଂଜ୍ଞିତଂ ସର୍ବାପରଂ ଧାମ ସତ୍ୟକାମସର୍ବଜ୍ଞତ୍ଵସଂଯୁକ୍ତଂ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଂ
 ଚୈତନ୍ୟଂ ସ୍ଵେ ମହିମ୍ନି ତିଷ୍ଠମାନଂ ପଶ୍ୟତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।

ରବିମଧ୍ୟେ ଛିତଃ ସୋମଃ ସୋମମଧ୍ୟେ ଦୁତାଶନଃ ।
ତେଜୋମଧ୍ୟେ ଛିତଂ ସତ୍ତ୍ଵଂ ସତ୍ତ୍ଵମଧ୍ୟେ ଛିତୋଽରୁଧଃ ॥
ଶରୀରପ୍ରାଦେଶାଞ୍ଜୁଷ୍ମାତ୍ରମଣୋରପ୍ୟଶୁଂ ଧ୍ୟାତ୍ଵାଽତଃ ପରମତାଂ ଗଚ୍ଛତ୍ୟତ୍ର ହି ସର୍ବେ କାମାଃ
ସମାହିତା ଇତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।
ଅଞ୍ଜୁଷ୍ମପ୍ରାଦେଶଶରୀରମାତ୍ରଂ ପ୍ରଦୀପପ୍ରତାପବଦ୍-ଦ୍ଵିସ୍ତ୍ରିଧା ହି ।
ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାଭିଷ୍ଟୁୟମାନଂ ମହୋ ଦେବୋ ଭୁବନାନ୍ୟାବିବେଶ ।
ଓଁ ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ ॥ ୩୮॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁଷଷ୍ଠଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ସପ୍ତମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

ଅଗ୍ନିର୍ଗାୟତ୍ରଂ ତ୍ରିବୃଦ୍ରଧିକ୍ତରଂ ବସନ୍ତଃ ପ୍ରାଣୋ ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ବସବଃ ପୁରସ୍ତାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି ସୁବନ୍ତି
ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତି ।
ଅତିକ୍ରେମାଽମୂର୍ତ୍ତୋ ଗଭୀରୋ ଗୁଣଭୁଗ୍ଭୟୋଽନିର୍ବୃତ୍ତିର୍ଯୋଗୀଶ୍ଵରଃ ସର୍ବଜ୍ଞୋ
ମୟୋଽପ୍ରମେୟୋଽନାଦ୍ୟନ୍ତଃ ଶ୍ରୀମାନଜୋ ଧୀମାନନିର୍ଦେଶ୍ୟଃ
ସର୍ବସ୍ତୃକ୍ଷର୍ବସ୍ୟାଽଽତ୍ମା ସର୍ବଭୃକ୍ଷର୍ବସ୍ୟେଶାନଃ ସର୍ବସ୍ୟାନ୍ତରାନ୍ତରଃ ॥ ୧॥

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠପୁଞ୍ଜିଦଶୋ ବୃହଦ୍ରାଶ୍ଟୋ ବ୍ୟାନଃ ସୋମୋ ରୁଦ୍ରା ଦକ୍ଷିଣତ ଉଦ୍ୟନ୍ତି ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି ସୁବନ୍ତି
ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତ୍ୟନାଦ୍ୟନ୍ତୋଽପରିମିତୋଽପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋଽପରପ୍ରୟୋଜ୍ୟଃ
ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରୋଽଲିଙ୍ଗୋଽମୂର୍ତ୍ତୋଽନନ୍ତଶକ୍ତିର୍ଧାତା ଭାସ୍କରଃ ॥ ୨॥

ମରୁତୋ ଜଗତୀ ସପ୍ତଦଶୋ ବୈରୂପଂ ବର୍ଷା ଅପାନଃ ଶୁକ୍ର ଆଦିତ୍ୟାଃ ପଶ୍ଚାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି
ସୁବନ୍ତି ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତି ତଚ୍ଛାନ୍ତ୍ରମଶବମଭୟମଶୋକମାନନ୍ଦଂ ତୃପ୍ତଂ
ସ୍ଥିରମଚଳମମୃତମରୁଧଂ ଧ୍ରୁବଂ ବିଷ୍ଣୁସଂଜ୍ଞିତଂ ସର୍ବାପରଂ ଧାମ ॥ ୩॥

ବିଶ୍ୱେ ଦେବା ଅନୁଷ୍ଠାବେକବିଂଶୋ ବୈରାଜଃ ଶରସ୍ତମାନୋ ବରୁଣଃ ସାଧ୍ୟା ଉତ୍ତରତ ଉଦ୍ୟନ୍ତି
ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି ସୁବନ୍ତି ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତ୍ୟନ୍ତଃଶୁଦ୍ଧଃ ପୂତଃ ଶୁନ୍ୟଃ ଶାନ୍ତୋଽପ୍ରାଣୋ
ନିରାତ୍ମାଃଽନନ୍ତଃ ।। ୪।।

ମିତ୍ରାବରୁଣୌ ପଞ୍ଚଞ୍ଜସ୍ତ୍ରିଶବତ୍ରୟାସ୍ତ୍ରିଂଶୌ ଶାକ୍ତରରେବତେ ହେମନ୍ତଶିଶିରା
ଉଦାନୋଽଙ୍ଗିରସଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉର୍ଧ୍ୱା ଉଦ୍ୟନ୍ତି ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି ସୁବନ୍ତି ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତି
ପ୍ରଣବାଖ୍ୟଂ ପ୍ରଣେତାରଂ ଭାରୁପଂ ବିଗତନିଦ୍ରଂ ବିଜରଂ ବିମୃତ୍ୟଂ ବିଶୋକମ୍ ।। ୫।।

ଶନିରାହୁକେତୁରଗରକ୍ଷୋୟାକ୍ଷନରବିହଗଶରଭେଭାଦୟୋଽଧସ୍ତାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି ସୁବନ୍ତି
ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତି ଯଃ ପ୍ରାଞ୍ଜୋ ବିଧରଣଃ ସର୍ବାନ୍ତରୋଽକ୍ଷରଃ ଶୁଦ୍ଧଃ ପୂତୋ ଭାନ୍ତଃ
କ୍ଷାନ୍ତଃ ଶାନ୍ତଃ ।। ୬।।

ଏଷ ହି ଖଲ୍ଲାତ୍ମାଽନ୍ତର୍ହୃଦୟୋଽଶୀୟାନିଜୋଽଗ୍ନିରିବ
ବିଶ୍ୱରୂପୋଽସ୍ତ୍ରୈଽବାନ୍ନମିଦଂ ସର୍ବମସ୍ମିନ୍ନୋତା ଇମାଃ ପ୍ରଜାଃ ।
ଏଷ ଆତ୍ମାଽପହତପାପ୍ତା ବିଜରୋ ବିମୃତ୍ୟୁର୍ବିଶୋକୋଽବିଚିକିତ୍ସୋଽବିପାଶଃ ସତ୍ୟସଙ୍କଳ୍ପଃ
ସତ୍ୟକାମଃ ଏଷ ପରମେଶ୍ୱରଃ ଏଷ ଭୂତାଧିପତିରେଷ ଭୂତପାଲ ଏଷ ସେତୁର୍ବିଧରଣ ଏଷ ହି
ଖଲ୍ଲାଭେଶାନଃ ଶମୁର୍ଭବୋ ରୁଦ୍ରଃ ପ୍ରଜାପତିର୍ବିଶ୍ୱସୃଷ୍ଟିରଣ୍ୟଗର୍ଭଃ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରାଣୋ ହଂସଃ
ଶାସ୍ତ୍ରାଽରୂପତୋ ବିଷ୍ଣୁର୍ନାରାୟଣଃ ।
ୟଶ୍ଚୈଷୋଽଗ୍ନୌ ଯଶ୍ଚାୟଂ ହୃଦୟେ ଯଶ୍ଚାସାବାଦିତ୍ୟେ ସ ଏଷ ଏକଃ ।
ତସ୍ମୈ ତେ ବିଶ୍ୱରୂପାୟ ସତ୍ୟେ ନଭସି ହିତାୟ ନମଃ ।। ୭।।

ଅଥେଦାନୀଂ ଜ୍ଞାନୋପସର୍ଗା ରାଜନ୍ନୋହଜାଲସ୍ତ୍ରୈଽଷ ବୈ ଯୋନିର୍ଯୁଦସ୍ପର୍ଶୋଃ ସହ ସ୍ୱର୍ଗସ୍ତ୍ରୈଽଷ ବାଟ୍ୟେ
ପୁରସ୍ତାଦୁକ୍ତୋଽପ୍ୟଧଃସ୍ତମ୍ବେନାଶ୍ଲିଷ୍ୟନ୍ତ୍ୟଥ ଯେ ତାନ୍ୟେ ହ ନିତ୍ୟପ୍ରମୁଦିତା ନିତ୍ୟପ୍ରବସିତା
ନିତ୍ୟୟାତକା ନିତ୍ୟଂ ଶିଳ୍ପୋପଜୀବିନୋଽଥ ଯେ ତାନ୍ୟେ ହ ପୁରୟାତକା ଅୟାଜ୍ୟୟାଜକାଃ
ଶୁଦ୍ରଶିଷ୍ୟାଃ ଶୂଦ୍ରାଶ୍ଚ ଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୱାଂସୋଽଥ ଯେ ତାନ୍ୟେ ହ ଚାଟଜଟନଟଭଟପ୍ରବ୍ରଜିତରଜ୍ଜୀବତାରିଣୋ
ରାଜକର୍ମଣି ପତିତାଦୟଃ ।

ଅଥ ଯେ ଚାନେଂ ହ ଯୁକ୍ଷରାକ୍ଷସତୁତଗଣପିଶାଚୋରଗଗ୍ରହାଦୀନାମର୍ଥଂ ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ଶମୟାମ
 ଇତ୍ୟେବଂ ବ୍ରୁବାଣା ଅଥ ଯେ ଚାନେଂ ହ ବୃଥା କଷାୟକୁଶ୍ଵଲିନଃ କାପାଲିନୋଽଥ ଯେ ଚାନେଂ ହ
 ବୃଥାତର୍କଦୃଷ୍ଟାନ୍ତକୁହକେନ୍ଦ୍ରଜାଲୈର୍ବୈଦିକେଷୁ ପରିସ୍ଥାତୁମିଚ୍ଛନ୍ତି ତୈଃ ସହ
 ନ ସଂବସେତ୍-ପ୍ରକାଶତୁତା ବୈ ତେ ତସ୍କରା ଅସ୍ଵର୍ଗ୍ୟା ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ନୈରାତ୍ମ୍ୟବାଦକୁହକୈର୍ମଥ୍ୟାଦୃଷ୍ଟାନ୍ତହେତୁଭିଃ ।
 ଭ୍ରାମ୍ୟଲ୍ଲୋକୋ ନ ଜାନାତି ବେଦବିଦ୍ୟାନ୍ତରଂ ତୁ ଯତ୍ ।। ୮।।

ବୃହସ୍ପତିର୍ବୈ ଶୁକ୍ରୋ ଭୁତ୍ସେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟାଭୟାୟାସୁରେଭ୍ୟଃ କ୍ଷୟାୟେମାମବିଦ୍ୟାମସୃଜତ୍ସୟା
 ଶିବମଶିବମିତ୍ୟୁଦିଶନ୍ତ୍ୟଶିବଂ ଶିବମିତି ।
 ବେଦାଦିଶାସ୍ତ୍ରହିଂସକଧର୍ମାଭିଧ୍ୟାନମସ୍ଥିତି ବଦନ୍ତ୍ୟତୋ ନୈନାମଭିଧୀୟେତାନ୍ୟଥୈଷା ବନ୍ଧ୍ୟେବୈଷା
 ରତିମାତ୍ରଂ ଫଳମସ୍ୟା ବୃତ୍ତରୂପସ୍ୟେବ ନାରଂଭଣୀୟେତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଦୂରମେତେ ବିପରୀତେ ବିଷୂଚୀ ଅବିଦ୍ୟା ଯା ଚ ବିଦ୍ୟେତି ଜ୍ଞାତା ।
 ବିଦ୍ୟାଭୀୟିତଂ ନଚିକେତସଂ ମନେଂ ନ ତ୍ଵା କାମା ବହବୋ ଲୋଲୁପନ୍ତେ ।।
 ବିଦ୍ୟାଂ ଚାବିଦ୍ୟାଂ ଚ ଯସ୍ତଦ୍ଵେଦୋଭୟଂ ସହ ।
 ଅବିଦ୍ୟାୟା ମୃତ୍ୟୁଂ ତୀର୍ତ୍ତା ବିଦ୍ୟାୟାଂମୃତମଶୁତେ ।।
 ଅବିଦ୍ୟାୟାମନ୍ତରେ ବେଷ୍ୟମାନାଃ ସ୍ଵୟଂ ଧୀରାଃ ପଶ୍ଵିତଂମନ୍ୟମାନାଃ ।
 ଦନ୍ତମ୍ୟମାଣାଃ ପରିୟନ୍ତି ମୂଢା ଅନ୍ଧେନୈବ ନୀୟମାନା ଯଥାକ୍ଷାଃ ।। ୯।।

ଦେବାସୁରା ହ ବୈ ଯ ଆତ୍ମକାମା ବ୍ରହ୍ମଣୋଽନ୍ତିକଂ ପ୍ରୟାତାସୁସ୍ଥୈ
 ନମସ୍କୃତ୍ଵୋରୁର୍ଭଗବନ୍ନୟମାତ୍ମକାମାଃ ସ ତ୍ଵଂ ନୋ ବ୍ରୁହୀତ୍ୟତଶ୍ଚିରଂ ଧ୍ୟାତ୍ଵାଂମନ୍ୟତାନ୍ୟତାତ୍ମାନୋ
 ବୈ ତେଽସୁରା ଅତୋଽନ୍ୟତମମେତେଷାମୁକ୍ତଂ ତଦିମେ ମୂଢା
 ଉପଜୀବନ୍ତ୍ୟଭିଷ୍ଠଜିଣସ୍ତୟାଭିଘାତିନୋଽନୃତାଭିଶଂସିନଃ ସତ୍ୟମିବାନୃତଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ।
 ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲବଦିତ୍ୟତୋ ଯଦ୍ଵେଦେଷ୍ଠାଭିହିତଂ ତସ୍ତତ୍ୟଂ ଯଦ୍ଵେଦେଷୁକ୍ତଂ ତଦ୍ଵିଦ୍ଵାଂସ ଉପଜୀବନ୍ତି
 ତସ୍ମାଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନାବୈଦିକମଧୀୟାତାୟମର୍ଥଃ ସ୍ୟାଦିତି ।। ୧୦।।

ଏତଦ୍ଦାବ ତସ୍ମିନ୍ନୂପଂ ନଭସଃ ଖେଚ୍ଛତ୍ତୃତସ୍ୟ ଯସ୍ମିନ୍ ତେଜସ୍ତତ୍ତ୍ରେଧାଃଭିହିତମଗ୍ନା ଆଦିତ୍ୟେ ପ୍ରାଣ

ଏତଦ୍ଦାବ ତସ୍ମିନ୍ନୂପଂ ନଭସଃ ଖେଚ୍ଛତ୍ତୃତସ୍ୟ ଯଦୋମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରମ୍ ।

ଅନେନୈବ ତଦୁଦ୍ଧୂଧ୍ୟାତୁ୍ୟଦୟତୁଃକ୍ଳସିତ୍ୟଜସ୍ରଂ ବ୍ରହ୍ମଧୀୟାଲମ୍ବଂ ବାତ୍ରେବ ।

ଏତସ୍ମିନୀରଣେ ପ୍ରକାଶପ୍ରକ୍ଷେପକୌଷ୍ଠ୍ୟସ୍ଥାନୀୟମେତଦ୍ଭୂମସ୍ୟେବ ସମୀରଣେ ନଭସି

ପ୍ରସାଶୟୈବୋକ୍ତମ୍ୟ ସ୍ୱକ୍ଷାତ୍ସ୍ୱକ୍ଷମନୁସରତି ।

ଅୟଂ ପ୍ରକ୍ଷେପକୋ ଲବଣସ୍ୟେବ ଘୃତସ୍ୟ ଚୌଷ୍ଠ୍ୟମିବ ।

ଅଭିଧ୍ୟାତୁର୍ବିସ୍ମୃତିରିବୈତଦିତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।

ଅଥ କସ୍ମାଦୁଚ୍ୟତେ ବୈଦ୍ୟତଃ ।

ୟସ୍ମାଦୁଚ୍ଚାରିତମାତ୍ର ଏବ ସର୍ବଂ ଶରୀରଂ ବିଦ୍ୟୋତୟତି

ତସ୍ମାଦୋମିତ୍ୟନେନୈତଦୁପାସୀତାପରିମିତଂ ତେଜଃ ।

ପୁରୁଷଶ୍ଚାକ୍ଷୁଷୋ ଯୋଃସ୍ତଂ ଦକ୍ଷିଣେଃକ୍ଷିଣ୍ୟବସ୍ଥିତଃ ।

ଇନ୍ଦ୍ରୋଃସ୍ତମସ୍ୟ ଜାୟେୟଂ ସବ୍ୟେ ଚାକ୍ଷିଣ୍ୟବସ୍ଥିତା ॥

ସମାଗମସ୍ତୟୋରେବ ହୃଦୟାନ୍ତର୍ଗତେ ସୁଷୌ ।

ତେଜସ୍ତଲ୍ଲୋହିତସ୍ୟାତ୍ର ପିଣ୍ଡ ଏବୋଭୟୋସ୍ତୟୋଃ ॥

ହୃଦୟାଦାୟାତା ତାବଜକ୍ଷୁଷ୍ୟସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ।

ସାରଣୀ ସା ତୟୋର୍ନୀତୀ ହୃୟୋରେକା ଦ୍ୱିଧା ସତୀ ॥

ମନଃ କାୟାଗ୍ନିମାହନ୍ତି ସ ପ୍ରେରୟତି ମାରୁତମ୍ ।

ମାରୁତସ୍ତୁରସି ଚରନ୍ନୁନ୍ନଂ ଜନୟତି ସ୍ୱରମ୍ ॥

ଶଜାଗ୍ନିୟୋଗାଧୃଦି ସଂପ୍ରୟୁକ୍ତମଣୋର୍ହ୍ୟଶୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱରଶୁଃ କଣ୍ଠଦେଶେ ।

ଜିହ୍ୱାଗ୍ରଦେଶେ ତ୍ର୍ୟଶୁକଂ ଚ ବିଚ୍ଛି ବିନିର୍ଗତଂ ମାତୃକମେବମାହୁଃ ॥

ନ ପଶ୍ୟନ୍ତୁତ୍ୟଂ ପଶ୍ୟତି ନ ରୋଗଂ ନୋତ ଦୁଃଖତାମ୍ ।
ସର୍ବଂ ହି ପଶ୍ୟନ୍ପଶ୍ୟତି ସର୍ବମାପ୍ନୋତି ସର୍ବଶଃ ।
ଚାକ୍ଷୁଷଃ ସ୍ୱପ୍ନଚାରୀ ଚ ସୁପ୍ତଃ ସୁପ୍ତାପୁରୁଷଃ ଯଃ ।
ଭେଦାଶ୍ଚୈତେଽସ୍ୟ ଚତ୍ୱାରସ୍ତେଭ୍ୟସ୍ତୁର୍ଯ୍ୟଂ ମହତ୍ତରମ୍ ॥

ତ୍ରିଷ୍ଟେକପାଞ୍ଚରେଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ରିପାଞ୍ଚରତି ଚୋଉରେ ।
ସତ୍ୟାନୁତୋପଭୋଗାର୍ଥା ଦ୍ୱୈତୀଭାବୋ ମହାତ୍ମନ ଇତି ଦ୍ୱୈତୀଭାବୋ ମହାତ୍ମନ ଇତି ॥ ୧୧॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁ ସପ୍ତମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଜ୍ଞାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।
ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ଯ୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
ନିରାକରୋଦନିରାକରଶମସ୍ତୁନିରାକରଣଂ ମେସୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ଯ ଉପନିଷସ୍ତୁ
ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତ ତେ ମୟି ସନ୍ତ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତମାପ୍ତା ॥

